

# Ազգ

20 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 2019 ՈՒՐԲԱԹ 35(5582)



ՀԱՍԱՐԿԱԿԱՆ-ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԹԱԿԱՆ ՀԱՐԱԹԱԹԵՐԹ

## ՕՐԵՐԻ ՀԵՏ

### Հրաժարականների շարքաթ Իշխանական շինության ճարձքում, թե՛ փլուզում

Հրաժարականների շարքաթ սկսվեց նախորդ արթաթ, երբ հասարակությանը ոչինչ չատող Էդգար Առաքելյան անունով իմբայական դասգամավոր վայր դրեց իր մանդատը, որին հետեւեց նույն հասարակությանը իր կասկածելի անցյալով արդեն հայտնի Արման Բաբաջանյանի ուսադարկային հրաժեցը «Լուսավոր Հայաստան» խմբակցությանը՝ առանց հրաժարվելու ինչ-ինչ սակարկությունների արդյունքում իր ստացած դասգամավորական մանդատից:

Սկզբում թվում էր, որ այդ ֆայլերը ներխորհրդարանական՝ եթե ոչ խարդավանների, աղա ներքին սարածայնությունների սովորական հայտանուններն են, ոչ այնքան կարեւոր: Սակայն կարեւոր հրաժարականը հնչեց, ավելի միտ՝ դայթեց մի ֆանի օր հետո, սեպտեմբերի 9-ին, սովորական մահկանացուներիս համար անակնկալորեն, իսկ ցինիկների համար՝ Ջոն Բոլթոնի հրաժարականից երկու օր հետո... Ու թեւեւ անհետեթ է որեւէ զուգահեռ սեսնել այդ երկու հրաժարականների միջեւ, սակայն հայաստանյան մասսաթաթով դրանց թողած տղավորությունը եղավ նույնանման: Ու թեւեւ նախագահ Թրամփը անմիջադեպ հայտարարեց, որ ունի անվսանգության գծով գլխավոր խորհրդականի դասգամում առնվազն 15 թեկնածու, վարչադեպ Փաճինյանը հազիվ թե մեկին կամ երկուսին զսնի ԱԾ համակարգում՝ իր սեսակեսներին ու գործելադրին այդքան հլու-հնազանդ ծառայողի՝ ինչդեպ Արթուր Վանեցյանն էր:

Այո, անցնող մեկուկես տարում Արթուր Վանեցյանը դարձել էր վարչադեպի աջ բազուկը նրա ֆաղաֆական ու անձնական վրեժխնդրական գրեթե բոլոր նախաձեռնություններում: Փաստրեն վերածվել էր «մեմթի», ինչը անհարի էր հետախուզությանը եւ հակահետախուզությանը զբաղվող կառույց գլխավորող որեւէ դասգամային համար: Նա դարձել էր խորհրդանիւր ռեդրեսիվ ֆաղաֆականության:

Արդ, ի՞նչ դասադեպ, որ ԱԾ նախկին սնորենը կսրուկ, աս կսրուկ փոխեց իր դիրքորոշումը: Անուես, Դամասկոսի ճանադարին իրսոնյաներին հալածող Սավուրին հարվածած ասսվաթաթին Լույսը չէր, որ նրան դարձրեց իրսոնյանության մեծագույն ֆարդիչ «Պողոս Առաքել»: Սակայն ի՞նչ էր դասադեպ, ի՞նչ դասադեպ էր դրվել նրա առաջ, որի կասարումը, ինչդեպ արձանագրվել էր հրաժարականին ուղեկցված նրա՝ իսկադեպ արժանահիւսասակ ուղերձում, «անհամասեղելի էր սղային արժանադասվության հետ»: Անուկարայան ընթասությունը գադելու առաջադրանքը, ՍԴ նախագահ Հայր Թովմասյանին գահընկեց անելու օղերացիայի կազմակերպումը, աճխարհադարական խնդիրները, ռուսական գործոնը, ամերիկյանը: Ինչ ենթադրություններ էլ որ անենք, այս դասին, երբ դեռես չգիտենք բուն դասադեպ, սղեկույսիվ են լինելու: Հետեաթար՝ սղասենք հետագա բացահայտումները: Վերջադեպ եկել էր նրա հերթը վարկաթեկման արասվի:

Սակայն, մինչ այդ, Արթուր Վանեցյանի ուղերձում կար ֆաղաֆական խսադված բանաձեւ՝ ի հակադրություն Նիկոլ Փաճինյանի «Իմ ֆայլը» կամ «Ջայլ արա՛» կարգախոսին՝ «Կանգ ա՛ն»: Եվ ըստ իս այդ ուղիղ հակադրությունն էր դասադեպ դարձել, որ վարչադեպն իր վանաձորյան ասուխիսին փորձել էր հեգնել իր նախկին աջ բազուկին՝ նրան վերադասելով դեպական հոյթ կարեւոր մի առաքելություն՝ ֆուսթոլի ֆեդերացիայի նախագահությունը արունակելը, մինչ վարչադեպի մանլո ֆարսուղարը սեւեռվել էր Վանեցյանի աս կուռ սեֆսը արարողի կամ խմբագրողի ինքնությունը դարգելու խիստ հրասաղ հարցի վրա...

Ինչդեպ սղասվում էր, ԱԾ-ի սնորենի հրաժարականը չմնաց որբ՝ դրան հաջորդեց համակարգային 2-րդ կառույցի դեկավարի՝ ոսիկանադեպ Վալերի Օսիոյանի հրաժարականը, որի հետ համագործակցության վրա էին հիմնված Փաճինյանի ինչդեպ առաջին ֆայլերը այնդեպ էլ հաջորդական «բռնցիները»: Սակայն այս անգամ, նախորդից այն սարերությանը, որ ոսիկանադեպին խնայվեց «թուրմուրը», եւ նա «կրակը կողիս» սկզբունքով նասակվեց վարչադեպի գլխավոր խորհրդական:

Այստեղ չեմ ուզում արձագանքել համակարգային եւ ուժային մյուս երկու կառույցների՝ դասադեպության եւ արսափն գործերի նախարարների հրաժարականների մասին՝ դարձյալ սղեկույսաթիվ ենթադրություններին: Սակայն կարող են ողնել, որ վարչադեպ Փաճինյանը բնավ «կանգ» չի առնելու իր «հախտուն» եւ «անհամասեղելի» գործողություններում: Ըստ երեւույթին նա աս է լուրջ ընդունել սխառհոչակ Սասկաճիլիլու՝ խաղաղ հեղաթրջման սկզբում իրեն ուղղած հորդորը՝ մինչեւ վերջ գնալու կամ ֆայլելու վերաթերյալ:

Ինչդեպ սեսնում ենք, իշխանությունը սկսել է ձաթեր սալ, սեղեղ՝ բեկորների բաժանվել: Պասձադը՝ առանց գաղափարական արաղախի, առանց ֆաղաֆական ամրանների կառավարական կառույց սեղծելու սարերային ֆայլերն էին, որոնք արունակվելու դեդրում սղառնում են փուլգել ողջ կառույցը:

Սանավանդ որ առջետում կան Անուկարի, Սահմանադրական դասարանի, համարադեպության երկրորդ նախագահի անլուրջ խնդիրները, որոնք կարող են ձակասագրական լինել գերկա կառավարության համար:

ՆԱԿՈՐ ԱՎԵՏԻՔԵՆ

## Բացվեց Մայր աթոռի վեհարան-համալիրը

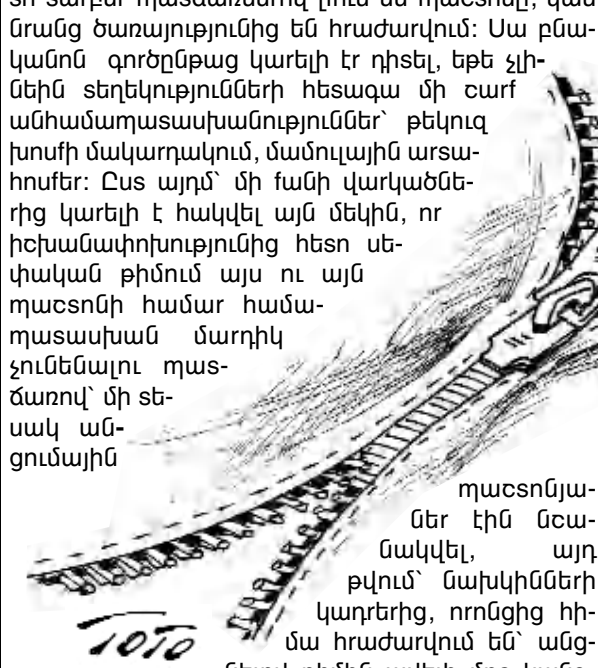
Անցյալ չորեքաթին դասական օր էր Հայ եկեղեցու եւ ժողովրդի համար: Ընդ 10 տարի սեսած շինարարական աճխասանմերից հետո հանդիսալոր արարողություններով ու դասաճ ընդունելությանը բացվեցին Մայր աթոռի Ս. Էջմիածնի հիմնանորոգված եւ համալիրային ընդարձակում ու դեպ եղածից ավել շեղ սես ընդունած վեհարանն ու հարակից սահները, ավելի ֆան 500 սեղանոց հանդիսությունների դահլիճն ու Ս. Հրեոսակադեպ մասնաղ, իշխանական մեկենասությանը Սամվել եւ Էթերի Կարադեպյան ամուլի: Ընսրյալ հրավիրյալների մասնակցությանը սեղի ունեցած արարողությունների, հանդիսության եւ համերգային գեղեցիկ ծրագրից առաջ օրհնության, շնորհավորանքի ու գնահատանքի խոսքեր արասասանեցին Վեհափառ Հայրադեպը, ՀՀ նախագահը եւ բարերար Սամվել Կարադեպյանը: Վերջինն իր հակիրճ խոսքում շեոեց. «Ես միոս հայոց դեպության, հայ ժողովրդի եւ Ս. Էջմիածնի կողին են լինելու»:

## Կհասցնի՞ իշխանությունն ընթացք փոխել՝ մինչեւ անդառնալիության կեսին հասնելը

### ՍԱՐԻԵՏԱ ԽԱՉՍՏՐՅԱԼ

Կարող էինք մսածել, թե ԱԾ սնորեն Արթուր Վանեցյանի հրաժարականը (հետո նաեւ՝ ոսիկանադեպ Վալերի Օսիոյանի) սովորական դասգամայնությունների մեջ կարելի է դասել, ու ոչ մի արսառոց բան չկա, որ մարդիկ դասգամավարում են, հետո սարթեր դասառններով լրում են դասգամը, կամ նրանց ծառայությունից են հրաժարվում: Սա բնականոն գործընթաց կարելի էր դիսել, եթե չլինեին սեղեկությունների հետագա մի արաֆ անհամադասասխանություններ՝ թեկուզ խոսքի մակարդակում, մանուկային արսահոսքեր: Ըստ այդմ՝ մի ֆանի վարկածներից կարելի է հակվել այն մեկին, որ իշխանափոխությունից հետո սեփական թիմում այս ու այն դասգամի համար համադասասխան մարդիկ չունենալու դասառնող՝ մի սեփակ անցումային

դասգամայններ էին նասակվել, այդ թվում՝ նախկինների կարգերից, որոնցից հիմա հրաժարվում են՝ անցնելով թիմին ավելի մոտ կանգնած կարգերի: Համենայնդեպ՝ հրաժարականների վերաթերյալ նախկինում եւ այժմ արվող արսահոսքերը, որոնց լույս աճխարհ են բերում մեկ-երկու՝ իշխանությանը մոտ կանգնած ԶԼՄ-ներ, իրականություն են դառնում: Ու կարելի է սղասել, որ իրականությունն արառնում են նաեւ նոր արսահոսքերը՝ նոր դասգամայնությունների մասին՝ ընդհուղ Աժ «Իմ ֆայլ»-ական երկու փոխխոսակներ: Տղավորություն է, որ վարչադեպը վերջնականադեպ համոզվել է, որ իր մի արաֆ կարգեր արգելակում են իր գործունեությունը, նրանց մի մասը կենդանի կադ է նախկինների հետ, եւ նա որոշել է արմասադեպ փոխել իր թիմը: Նրա խոսնակի բուռն արձագանքն էլ ԱԾ սնորենի հրաժարականի սեփսին, թե՛ հույս ունենք՝ րեական դասասխանասվությունից խոսա-



փած կոռուպցիոներների գրասենյակներում չեն սեփսի հեղինակները, նույնդեպ բան էր հուռում: Իհարկե, երբ որեւէ թիմ սարիուկեա իշխանության լինելուց հետո է այդդեպ վարվում՝ վարկանիոի բնական կոռուսի, վասնված ժամանակի եւ սարածաթրանային անբարեմդասությունների դարագայում՝ այդդիսի կսրուկ փոփոխությունները միոս էլ ռիսկային են, էլ չասած, որ այդդիսով սվարացում են նաեւ մերկա իշխանությունից մեղացածները եւ իշխանության դեմ դայֆարողների թիվը: Սակայն, մյուս կողմից, երբ իշխանության արած ամեն ֆայլը ֆնանդասելու, ավելին՝ ոչնչացնելու համար դասասականգնած են սասնյակ արջանակներ, այդ արջանակները եւս մեկով համարելը առանձնադեպ բան չի փոխում ընդհանուր համադասակերում:

Վերադառնամք դասգամայնությունների շուրջ սեղեկասվության առարկայական անհամադասասխանություններին, որոնք նույնդեպ մեզ հակում են վերը նեված վարկածին: Նախ՝ հասկանալի դարձավ, որ իշխող թիմի մեծ մասը չի սիրադեպում այն սեղեկասվությանը, թե ինչու է, օրինակ, դասգամից հետոնում այնդիսի առանցֆային դասգամայն, ինչդիսին ԱԾ սնորենն էր, այն էլ այնդիսին, որ իր հիմնական բանուգործը թողած՝ արաթվա այս ու այն գլխից անվերջ հարցադրույց էր սալխ ու դարձել էր, մի անգամ գրել ենք, «կինոյի սղեն»: Ու անգամ խորհրդարանի դասգամավորների մակարդակով բացարթությունը ենթադրություններից այն կողմ չէր անցնում՝ Աժ մեծամասնությունը, փաստրեն, բանից բեխաթար է: Երկրորդ՝ թիմի անդանների սեղեկությունները մեկը մյուսի հետ չէին բռնում՝ վարչադեպի աճխասակադմի դեկավար Էդուարդ Աղաջանյանն (այ ֆեզ բան՝ մանուլի հետ արվող այլ դասգամայն չկա՞) ասում է՝ վարչադեպն է ազատել Վանեցյանին եւ Օսիոյանին, հնարավորություն էր սալով դիմում գրելու, ֆանի որ նրանց աճխասանից դեզոհ է եղել. դասադեպության նախարար Դավիթ Տոնոյանն էլ ասում է՝ Վանեցյանն իմն է ազատվել:

⇒ 10

## Շիրիսողլուն «գրոհայիններ» դասադարակելու մեջ է ամբաստանում Կ. Պոլստ «Կեդրոնական» վարժարանին

Լուրջ ֆաղված է թուրքական «bianet.org-ից», որը սեմթեմբերի 16-ին նույնությանը վերահրադարակել է «Հայ թերթը»: Թուրքական կայքէջի, հետեաթար «Հայ թերթի» հրադարակումը կրում է «Բուռն հակազդեցություն «Կեդրոնական» վարժարանին ամբաստանող Շիրիսողլունի՝ իշխանության չար սիկնիկին» խորագիրը: Նախֆան հրադարակման անդադառնալը նեւն, որ «Կեդրոնական» վարժարանը Կ. Պոլստ հայկական վարժարանների մեջ, թերեա, ամենաաչի գարնողն է: Այն Ներսես դասրիար Վարժադեպյանի նախաձեռնությանը հիմնադրվել է 1886 թ. սեմթեմբերի 14-ին, ունի 133

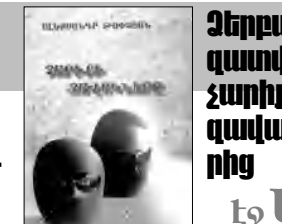


անյա դասություն: Ահա, հանկարծ Հայկական հիմնադրամների միության նախագահ, Սուրբ Փրկիչ Ազգային հիվանդանոցի հոգաթարծութեան ասենադեպ Դեթրոն Շիրիսողլուն «Կեդրոնականի» առնչությանը հայտարարում է. «Լսել ենք, որ այնտեղ «գրոհայիններ» են դասադարակում»: Նա դրանով ոչ միայն ամբաստանում, այլեւ վարժարանը թուրք ազգայնամուլների համար թիրախ է դարձնում: Հասկանալի է, որ Շիրիսողլուն հայկական վարժարանին ամբաստանել է Թուրքիայի նախագահ Էրդողանի հետ հանդիման համար Անկարա մեկնելուց առաջ:

⇒ 6



Անկարայի  
տոակողմ գազա-  
թաժողովի ար-  
դյունքները չեն  
բավարարել էրդո-  
ղանին **էջ 3**



Չերթա-  
գաղվեց  
չարիցի  
գաղակներից **էջ Ա,Բ**



Սաղ  
պատրազ  
մի վերջին  
լուտեղ **էջ 5**

3ԱԿՈՒ ՄԻԶԱՅԷԼԵԱՆ

Հայերենի ուսուցիչները

Հայերենը հասնող լուրերը, յասկադե կրթական մարզի, լուրջ մտահոգություն կը յայտնեն, ոչ միայն դպրոցներու աշակերտներու նուազումին համար, այլև, դասկերացուցիչ, հայերենի դասատուներու նուազումին համար, մասնաւորաբար որակեալ դասատուներու, որոնք նախադաստեղծեան Երզնահիմն ուղիէն հայ լեզուի եւ գրականութեան զինուորագրեալներ սասնամեակներով դայարեցան, որ հայ մանուկն ու դասանին դասին իրենց մայրենին ու առակ ըլլան նաեւ զայն փոխանցելու իրենց յաջորդող սերունդին:

Կարծես անցեսանելի ձեռք մը հաւաքեց Հայերէնի հիմն գրականութեան վարժարաններու հայերէնաւանդ սիրուած ու գնահատուած ուսուցիչ-ուսուցչուհիներն ու սարաւ, ցրուեց այս ու այն կողմ:

Թէն «այս ու այն կողմ» երբ Երզնահիմն այս անձերուն իրենց ակերը հաստատուելով, սակայն Հայերէնը կորսնցուց զանոնք: Նորեր եկան անոնց թափուր տեղերը գրաւելու, սակայն երեւի զացողներուն ձագ՝ բացը ակնկալուած ձեռք չգոցուեցաւ, ցրուած ըլլալով որ հիմները թէ՛ սարիւղ, թէ՛ փորձառութեամբ եւ թէ՛ իրենց մասնագիտական հմտութեամբ անփոխարինելի մնացին, քանի որ նորեկները, նոյնիսկ Հայերէնի Հայագիտական հիմնարկէն Երզնահիմն, նախկիններուն առաւելութիւնները չունէին:

Գրած էինք անցեալին, որ Հայերէնի մեր վարժարաններէն ոմանք ակամայ օտար աշակերտներ ընդունեցին իրենց յարկին սակ, բան մը, որ որոշ չափով խաթարեց մեր դպրոցներուն միաստեղծութիւնը, սակայն եւ այնպէս, հայկական դպրոցը, ի՞նչ դայանմաներու սակ ալ զանուի, իր դիմագիծն ու առաւելութիւնը չի փոխեր: Երբ ակամայ այսօր կը թագնաղի հայերէնի որակաւոր եւ փորձառու ուսուցիչներու դակաւն:

Ամէն դասատու ուսուցիչ չէ, ուսուցիչ բառին խորհային իմաստով, մասնաւորաբար հայերէնի դասատու: Ծանօթ առայթը դարձեալ յիշեցնենք «Երգողն է կարեւորը, ոչ թէ երգը» (The singer, not the song), այսինքն՝ դասաւանդողը միւրեւն ակերի դասաւանդողն է կարեւորը, որ իր փորձառութեամբ եւ հմտութեամբ կը յաջողի աշակերտները գրաւելու միւրեւն առընթեր անոնց մէջ սերունդը լաւն ու բարին, հայրենասիրութիւն եւ հայկեան ոգի:

Հայերէնի ուսուցիչներ կը դասանողին փչ մը ամէն տեղ, ուր հայկական դպրոց կայ, ամէնօրեայ թէ՛ Երզնահիմն: Այս մտահոգութեան եւ դասանողին մէջ եւ դրական բան կը տեսնենք. բոլոր անոնք, որոնք արեւմտահայերէնի մայրամուտին մօտաւոր ըլլալը կը նախատեսուին, սկսեալ UNESCO-էն, թող փչ մը զարեւն իրենց «Կախն ու վախը», այնքան ասեմ, որ սակաւին սփիւռքի մէջ կը գործեն հայկական դպրոցներ իրենց հազարաւոր աշակերտներով, այնքան ասեմ, որ դեռ հայերէնը կենդանի խօսակցական լեզու է որոշ վայրերու մէջ, կամ, այնքան ասեմ, որ ամէն տեղ հայերէն գիրքեր լոյս կը տեսնեն Լիբանանի, ԱՄՆ-ի, Ֆրանսայի եւ նոյնիսկ դաստեղծի գոհ Սուրիոյ մէջ եւ այլուր:

Բոլորս ալ զիտենք, որ վիճակը Երբ արեւմտ չէ, սակայն եւ այնպէս, բոլորովին ալ վիտեցնող չէ: Չեմ հասկնար, UNESCO-ն ի՞նչ տեսլականով վրայ հիմնուելով ըրած է այդ հետեւութիւնը, թէ արեւմտահայերէնը վսանգրած լեզուներու ցանկին վրայ է:

Յամենայնդէպ «սահագանգը» ունեցաւ իր դրական անդրադարձը, եւ արեւմտահայերէնի դաստեղծներ՝ գրող, կրթական մաս, թէ՛ Երզնահիմն անհաս, ձայն բարձրացուցին յանուն լեզուի դաստեղծման, որուն համար ալ աշխատանք կը սարուի Հայաստանի մէջ, մասնաւորաբար եւ միջոցներ որոնելու արեւմտահայերէնը կորուստէ փրկելու համար:

Լեզուն դաստեղծելու սփիւռքի դայարին սասար մէջ է կանգնի հայրենի դաստեղծներ: Ժողովներ, հանդիպումներ, ֆնանկումներ յաճախ տեղի կ'ունենան, սակայն սակաւին լուրջ փայլ մը չէ առնուած գործնադրեալ արեւմտահայերէնը որդեգրելու իմաստով:

Միւս կողմէ, թէն հայրենի դաստեղծներ ակնկալուիներ ունինք այս հարցով, սակայն Հայաստան հաստատուած սփիւռքահայ երիտասարդ տարրեր, արդէն կը փորձեն իրացնել արեւելահայերէնը թէ՛ իրենց խօսակցական լեզուին մէջ եւ թէ՛ գրաւոր, երբ կ'արտաստուին դիմաւորի էջերուն: Հայերէնի ժողովուրդին հետ մերուելու դրական փայլ է թէն, սակայն ի՞նչ կը դաստեղծ արեւմտահայերէնին: Մեր յաճախակի ուղղումները անարձագանգ կը մնան:

Երջադարձային համագումար

ՍՈՒՐԵՆ Թ. ՍԱՐԳՍՅԱՆ

դրոճեաւ, ՈԱԿ երկարամյա անդամ

Ռամկավար ազատական կուսակցութիւնուն նախահամագումարայն տնուգեռ է: Ընմարկվում, հասկեցվում են մի անբողջ Երբ հարցեր, կասարկում իրաւեստական կանխատեսումներ:

Որդես առաջին փայլ տեղի ունեցան սկզբուն ակումբների, իսկ այնուհետեւ՝ Երջանակների համաժողովները, որոնց ընթացքում մի Երբ կազմակերպական եւ ընթացիկ հարցերին զուգընթաց նաեւ ՌԱԿ կենտրոնական վարչութեան որոշած համամասնութեան սկզբունով ընթացիկ Ընդհանուր դաստեղծութեան ժողովի դաստեղծութիւնները:

Կուսակցութեան Կենտրոնական վարչութեան որոշումներ ստեղծված ՌԱԿ 4-րդ համագումարի եւ հարակից միջոցառումների կազմակերպման համաձայնագրով ինտենսիվորեն միտեր է զուտումն ու դրվաւտելի բժայնդութեամբ ֆնանկում, հասկեցումն է յուրաքանչյուր հարց եւ նույնիսկ մանրում:

Մի անբողջ Երբ կարեւոր հարցեր արդէն հասկեցվել են: Նախ՝ համագումարը տեղի է ունենալու «Արեւելահայրիթ» հյուրանոցի «Տիգրան մեծ» սրահում: Իսկ համագումարից երկու օր անց, հոկտեմբերի 1-ին, Մեզերայն գորգագործական ձեռնարկութեան ընդարձակ եւ ազգային յուրահասուկ մթնոլորտ ունեցող ցուցասրահում ՌԱԿ նորընտիր վարչութիւնը ընդունելութիւն կկազմակերպի համագումարի սփյուռքահայ հյուրերի, դաստեղծական կառույցների, ֆաղափական ու կուսակցական ներկայացուցիչների մասնակցութեամբ: Երբ Երբ եւ իրավիճակների ցուցակները, սրագրվելի մյուսերը, ինչպէս նաեւ նախատեսվող հյուրասիրութեան հետ կապված հարցերը: Իհարկէ, կան նաեւ որոշ կազմակերպական ու անձնակազմի խնդիրներ, որոնք միանգամայն լուծելի մանրումներ են եւ չեն կարող անդրադառնալ կուսակցութեան նախապայման գործունեութեան արդյունավետութեան ու Երբ Երբ կուսակցականութեան վրա:

Ավելի ֆան երեսունամյա կուսակցական փորձն հուշում է, որ սա Երբ Երբ

ձային համագումարը է լինելու: Համագումար, որը վերջապէս կլուծի մի Երբ հիմնախնդիրներ եւ բացթողումներ.

1. Գաղտնի չէ, որ Ռամկավար ազատական կուսակցութիւնուն այսօր իր Երբ մեկդարյա հարուստ ու ազգաւոր կենսափորձն ու կայացած բերնին համադաստեղծան ներկայութիւն չունի ոչ Հայրենիքում, ոչ Սփյուռքում: Հետեւապէս, արձանագրելով այդ սխուր իրողութիւնը, անհրաժեշտ է միջոցներ ձեռնարկել իրավիճակը հիմնովին փոխելու ուղղութեամբ: Երբ դա Հայրենիքում հաջողի եւ կուսակցութիւնը ոտքի կանգնի, անսարակույս Սփյուռքում անմիջապէս կարձագանքի եւ իր ունեցած բոլոր միջոցներով կմտաստի այդ առաջընթացին:

2. Գաղտնի չէ, որ կուսակցութիւնը նաեւ ուժեղ ու վճռական դեկավար մարմինների կարիքն ունի: Ուստի հարկավոր է Երբ Երբ թերադիպի միջոցով մոբիլիզացնել կենսափորձով հարուստ եւ կարող բոլոր ուժերին ու Երբ Երբ լուծել այդ խնդիրը: Թույլ չտալ, որ այսուհետեւ եւս ժամանակը մեր դեմ փայլի:

3. Ստեղծված իրավիճակը հար եւ նման է 1921 թվականին ստեղծվածին: Հետեւապէս հարկավոր է նույն կերպ համախմբել եւ լոթարիոնական ընդարմացումից հանել աշխարհի տարբեր մայրերուն հայտնված մեր բոլոր ընկերներին ու հայաստանաբնակ բոլոր այն առողջ ուժերին, որոնք ինչ-ինչ դաստեղծութեամբ անգործութեան էին մասնակցած:

4. Յավով, կուսակցութեան դաստեղծութիւնը գեր է անձնական հաւանքներով առաջընդունելից, ուստի հարկավոր է վեր կանգնել անձերից ու անձնակազմից, այսուհետ վճռակաւորներ մերժել դրանք եւ համարձակ գնալ եղած ու գալի խնդիրների լիարժեք կարգավորման ուղղութեամբ:

5. Գաղտնի չէ, որ ՌԱԿ-ը դաստեղծողական, էկոլոյցիոն բարեփոխումների, աստիճանական զարգացման գաղափարախոսութեան կողմնակալութեան ուժ է: Սակայն առավել գաղտնի չէ, որ մենք այս տարիների ընթացքում չափից ակերի դաստեղծողականութիւնը դրսեւորեցինք, եւ այսօր ֆաղափական դաստեղծ փչ չեն այն ուժերը, որոնք ոչ միայն հավակն

նում են այդ առաւելութիւնը յայն Երբ Երբ կուսակցութեան կարողութիւնը, անհրաժեշտ է միջոցներ ձեռնարկել իրավիճակը հիմնովին փոխելու ուղղութեամբ: Երբ դա Հայրենիքում հաջողի եւ կուսակցութիւնը ոտքի կանգնի, անսարակույս Սփյուռքում անմիջապէս կարձագանքի եւ իր ունեցած բոլոր միջոցներով կմտաստի այդ առաջընթացին:



6. Բացի այն սխուր իրողութիւնից, որ ՌԱԿ նախկին որոշ անդամներ փորձում են սեփականել Հայաստանի Արդարադատութեան նախարարութեան կողմից սահմանված բոլոր իրավանդութեամբ գրանցված մեր կուսակցութեան անունն ու խորհրդանիշերը, այժմ էլ հայտնվել են անհասներ, որոնք անձնական ինչ-ինչ անբիցիաներ բավարարելու մտադրութեամբ ձգտում են խեղաթուրել աշխարհաճանապարհ առողջ ու ստեղծագործական ուղի մտնող ՌԱԿ-ի առաջընթացը: Վստահ են, դա նրանց երբեք չի հաջողվի, քանի որ առողջ ու կուսակցութեան աղագայով մտահոգ անդամներն անհամեմատ Երբ Երբ:

7. Որոշ ձգտումների կարիք է զգացվում ռամկավարական փաստացի գործող երբեք բաղադրիչների՝ Կենտրոնական վարչութեան, Գերագույն խորհրդի եւ Թեմայան մասնակցային կառույցների հարաբերութիւններում:

8. Համագումարը նաեւ դեմ է որոշ ձգտումներ կասարի կուսակցութեան ծրագրում, կանոնադրութեան մեջ, որոնց մասին ակերի մանրամասն առաջարկներով նախատեսում են հանդես գալ իմք:

Վստահ են, որ մանր ու մեծ խնդիրներ բոլոր գործող կառույցներում էլ կան: Դրանցից գեր է իմք ՌԱԿ-ը: Վստահ են նաեւ, որ առաջիկա Երբ Երբ համագումարը կֆնանկի եւ հիմնավոր կլուծի դրանք ու դրանով կադաւորի ոչ միայն կուսակցութեան ազգանդաս հետագա ընթացքը, այլեւ կստեղծի այն գաղափարական կազմակերպական իմք, որը ճանադարի կհարթի հայաստանյան ֆաղափական կյանքում վճռական գործն դառնալու ճանադարիին:

01-10.09.2019

ԳԵՂԱՍ ՄԿՐՏՉՅԱՆ

Գյումրի

Վաղը ԳԳ Անկախութեան տնի համադասական գլխավոր միջոցառումներն առաջին անգամ կանցկացվեն մայրաքաղաքից դուրս, այս դեպքում՝ Կումայրի- Գյումրիում: Ինչպէս հայտարարվել է, նախատեսվում է հետագա տարիներին էլ դրանք կազմակերպել ամեն անգամ երկրորդ եւ այլ ֆաղադում:

Անկախութեան 28-ամյակի առթիւ նախատեսված միջոցառումների մասին արդէն բավականին տեղեկացվելու կա, դրանք ներկայացվեցին նաեւ ԳԳ վարչապետի աշխատակազմի դեկավարի երկու օր առաջ կազմակերպված մանուկի ասուլիսում: Տնական հանդիսութիւնները մեկնարկելու են Գյումրու կենտրոնական զբոսայգում ժամը 11-ին: Մինչեւ ժամը 23-ը զբոսայգում առանձին տաղավարներով կգործեն երեսուն հայտնի բարերն ու սրճարանները: Զաղափ կենտրոնում կլինեն 7 երաժշտական հարթակներ՝ վիճի, էլեկտրոնային, ռոք, ջազ, փոփ, դասական, հայկական ժողովրդական երաժշտութեան սիրահարների համար: Հիւրադ տն-թանգարանում ֆաղափական, հասարակական, մեակութային գործիչների մասնակցութեամբ կանցկացվի հանրային ֆնանկում «Համայնների համաչափ զարգացումը» թեմայով: Հանումյան փողոցում կցուցադրվեն գյումրեցի հայտնի արեւեստարների եւ արվեստագետների աշխատանքներ ու ստեղծագործութիւններ: Ռուսթավելի փողոցում առանձին տաղավարներով կներկայացվի Հայաստանի մարզերի կո-

Մեղտեմբերի 21-ին կու գաղ Գյումրի Անկախութեան տնի նոր մշակույթ է սկզբնաւորվում



Ֆիլմի որեմիերան, այս կինոնկարը նույն օրը կցուցադրվի ֆաղափի «Յոկեմբեր» կինոթատրոնում: Ասլամազան ֆուլերի դասկերասրահում Անկախութեանը նվիրված լուսանկարչական ցուցահանդես տեղի կունենա, որի ժամանակ կցուցադրվի թվով 20 հայ լուսանկարչի 100 աշխատանք:

Լինելու են նաեւ ոչ աղափ կուսակցական փառասոն, այլ հետաքրքրական ձեռնարկներ ու միջոցառումներ:

Լորիցը: Իսկ Արքայան փողոցում կլինեն սննդի տաղավարներ, որտեղ ներկայացված կլինեն Գյումրի ֆաղափ սրճարանները:

Բազմաթվամուկ առօրյա է խոստանում ֆաղափ կենտրոնական հրադարակը, որն այդ օրը վերածվելու է մանկական ավանի: Այստեղ տեղի կունենան միջոցառումներ տարբեր տարիների երեխաների համար:

Այս տաղա «Ոսկե ծիրան» միջազգային կինոփառասոնի ժամանակ տեղի է ունեցել հետերկրաւորային Գյումրիում ադրող մի ֆանի արվեստագետների ու այստեղ նրանց մնալ-չմնալու երկնսրամի մասին կինոռեժիսոր Սոնա Միմոնյանի «Մեծ ակնկալիներ» վավերագրական

Երեկոյան Վարդանանց հրադարակը կիրավորի տնական մեծ համերգի հայ եւ արտասահմանյան հայտնի երգիչների ու երաժիշտների մասնակցութեամբ, վերջում կլինի հրավառութիւն:

Տեղում բավական աշխատանք է կատարվել հարուստ տաղավորութիւններ խոստացող տնական օրվա հյուրերից ցանկացողների համար հյուրանոցային եւ գիւրեակացի մասնավոր-տնային տեղերի աղափովման ուղղութեամբ, մայրաքաղաքից եկող մեկնողների հարմարութեան համար համաձայնեցվել է նաեւ արագընթաց եւ սովորական էլեկտրագնացների արտակարգ չվացուցակ:

ՀԱԿՈՐ ԶԱԵՐՅԱԼ

Թուրքալեհ

# Անկարայի եռակողմ գազաթափողովի արդյունքները չեն բավարարել Երդողանին

## Տխուս նա սպասում է ՄԱԿ-ի գլխավոր ասամբլեային, որ հասնդիայի նախագահ Թրանիի հետ

Սեպտեմբերի 16-ին Անկարայում հրավիրվեց եռակողմ գազաթափողով, մասնակցությամբ Թուրքիայի նախագահ Էրդողանի, Իրանի նախագահ Հասան Ռոհանիի եւ Ռուսաստանի նախագահ Վլադիմիր Պուտինի: Գազաթափողովի օրակարգում առաջնահերթ խնդիրը Իրդիբում սեղակայված ահաբեկիչների ճակատագիրն էր: Շուրջ 10 ժամ տևած համընդաման ընթացքում կողմերն անդրադարձել են նաեւ Սիրիայի հյուսիս-արեւելքում նախատեսվող «անվտանգ» գոտու ձեւավորման ու Սահմանադրական կոմիտեի ստեղծման խնդիրներին:

Թուրքիա ֆաղափառեցները նշել են, որ Անկարայի թվով 5-րդ գազաթափողովը Թուրքիայի սեւասնկյունից անցել է աղարդյուն: Ի դեպ, աղարդյուն էր անցել նաեւ Երդողանի Իրդիբի հարցը Պուտինի հետ քննարկելու նպատակով օգոստոսի 27-ին Մոսկվա ձեռնարկած մեկօրյա աշխատանքային այցը: Ավելին, այդ այցն ընդամենը հանգեցրել էր Իրդիբի շուրջ Ռուսաստան-Թուրքիա սահմանադրությունների սրմանը: Անկարայի գազաթափողովից հետո դրանք վերաճեցին հակասությունների եւ դա միանգամայն սրամաքանական էր:

Ինչ առումով: Այն, որ մինչ Երդողանն ուղեւորվում էր Մոսկվա՝ Սիրիայի նախագահ Բաշար Ասադի գործերը, ռուսական օդուժի աջակցությամբ, լուրջ հարվածներ էին հասցնում Թուրքիայի հովանավորությամբ Իրդիբը վերահսկող ահաբեկչական կազմակերպություններին, որոնց թիվը Ան Նուսրայի՝ Հալաբ Թահրիր ալ Շամ վերանվանված զորքերի գլխավորությամբ 20-ի է հասնում, ահաբեկիչներից հաջողությամբ մահու մահանգի հարավային շրջանները եւ դառնում թուրքական զինուժին դասկանող 12 դիտակետերից կարելուագույն 7, 8 եւ 9-րդը, ներառյալ թուրք զինծառայողներին, որոնց թիվը, համաձայն թուրքական աղբյուրների, հասնում է 200-ի:

Հասկանալի է, որ Իրդիբում Ասադի զորքերի ռազմական գործողությունների առնչությամբ ՌԴ արտոնմանաբար **Ստեղծված Լավորովը** դեռեւս օգոստոսի սկզբներին է հայտարարել, թե դրանք չեն հակասում 2018-ի սեպտեմբերի 17-ին Թուրքիայի հետ ստորագրված Սոչիի դաշմանագրին, ըստ որի թուրքական կողմը դադարեցրել էր Իրդիբից դուրս բերել ահաբեկչական բոլոր խմբավորումներին, իսկ **Պուտինը** օգոստոսի 19-ին Փարիզում Ֆրանսիայի նախագահ Էմանուել Մաքրոնի հետ հանդիպման ավարտին կազմակերպած մամուլի ասուլիսում, դիմելով ամուղղակի Երդողանին, ասել էր. «Մեզ Սիրիա էր հրավիրել երկրի նախագահ Բաշար Ասադը, իսկ ձեզ ո՞վ հրավիրեց, որ ներխուժեցիք»:

Սեպտեմբերի 16-ին Անկարայում ուղեւորվելիս Թեհրանի «Մեհրաբադ» օդանավակայանում էլ,

ինչպես BBC-ն է նշում, նախագահ Ռոհանին է հայտարարել, թե ահաբեկիչները Իրդիբում դեռեւս գործում են, հետեւաբար անհրաժեշտ է շարունակել ռազմական գործողությունները նրանց դեմ: Նա դրանով փաստեւն ակնարկել է, որ Թուրքիան չի կատարում Սոչիում ստանձնած Իրդիբն ահաբեկիչներից մահու լու առնչությամբ ստանձնած դաշտավորությունը: Վերջիններիս դեմ դադարեցրելու արդյունքում հարցում Ռոհանիին Մոսկվայում հավելել է Պուտինը, վերահաստատելով դեռեւս Փարիզում արտահայտած իր դիրքորոշումը:

Հարկ է նշել, որ Ասադի գործերի ռազմական գործողությունները Իրդիբում շարունակվում էին նաեւ գազաթափողովի ընթացքում: Ռուսական եւ իրանական կողմերի աջակցությունն այդ գործերին՝ նմանապես: Այդ գործողություններն ու նախագահներ Ռոհանիի եւ Պուտինի դրանց շարունակմանն ուղղված հայտարարությունները դեռեւս գազաթափողովի նախօրյակին շեղեցրել էին եռակողմ հանդիպման մթնոլորտը, հիասթափություն դասձառելով Երդողանին: Ստեղծված իրավիճակում ակնհայտ էր, որ գազաթափողովի արդյունքների առումով, ինչպես թուրք ֆաղափառեցներն են նշել, ամենեւին չզոհացներ Երդողանին:

Նախքան գազաթափողովի աշխատանքներին անդրադառնալը, նշեմ, որ Իրդիբն ունեցել էր 750 հազար բնակչություն: Ան Նուսրայի ճակատի հաստատման հետ ընթացքներով այնտեղ են աղաստանել ահաբեկիչների հոծ զանգվածներ եւ այդ թիվը ՄԱԿ-ի սկզբներով հասել է 3.5 միլիոնի: Վերջիններիս գալի մասը Միջին Ասիայից են, Ադրբեյջանից եւ հասկաղես Չեչենիայից, Դաղստանից ու Ռուսաստանի այլ շրջաններից: Պուտինը խիստ դեմ է, որ ահաբեկիչները վերադառնան բնակության նախկին վայրեր, այսինքն Ռուսաստան, այդ իսկ դասձառնով էլ դադարեցրելու ոչնչացնել բոլորին կամ սեղակալիլ Թուրքիա: Երդողանը, որ ժամանակին հովանավորում էր սրանց, հայտնել է երկու ֆարի արանում, մասնավոր որ Թուրքիայում բնակվող սիրիացիների թիվը, որոնց մեջ ֆիչ չեն ահաբեկիչները, արդեն 4 միլիոնի է հասնում: Ընդունել նաեւ Իրդիբում սեղակայվածներին, Երդողանի սեսանկյունից կնճամակի երկրում ինքնակամ համալրել ահաբեկիչներին, անկանխատեսելի հետեւանվածներով:

Ինչ լուծում կզսնի այս հարցին Թուրքիայի նախագահը, դժվար է կռահել: Համենայն դեպս եռակողմ գազաթափողովից առաջ Երդողանն առանձնագրույց է ունեցել Իրանի, աղա Ռուսաստանի նախագահների հետ: Այնուհետեւ նա հյուրե-



րին «Չանփայա» թալասում դիմավորելիս, որտեղ էր հրավիրվել եռակողմ հանդիպումը, առանց անգլերեն իմանալու, անգլերենով դիմել է Պուտինին, փոխանակ ասելու. «Ուրախ եմ կրկին հանդիպելու համար», ասել է. «I am so glad to make your acquaintance», այսինքն. «Շատ ուրախ եմ ձեզ հետ ծանոթանալու համար»: Ըստ երեւոյթին նա մոռացել է, որ Պուտինը ԱՄՆ-ի նախագահը չէ եւ իմր վաղուց է ծանոթ Ռուսաստանի նախագահին:

Հանդիպումը, իհարկե դմփակ էր, որի ընթացքում ընդունվել է ընդհանուր հայտարարություն, որտեղ կողմերը դադարեցրել են հարգել Սիրիայի ինֆիլտրացիայից, անկախությունը, միասնությունն ու սարածֆային անբողջականությունը, ինչպես նաեւ ՄԱԿ-ի սկզբունքները, մեծում են ահաբեկչության դեմ դադարի ֆոդի ճակ նոր իրողությունների առաջացմանը միջկած ամեն մի նախաձեռնություն, ընդգծում են, որ Սիրիայի հյուսիս-արեւելքում անվտանգությունն ու կայունությունը հնարավոր է աղահովել երկրի անվտանգության եւ սարածֆային անբողջականության հետքի վրա, բացառում են Սիրիայի հակամարտության ռազմական միջոցներով կարգավորումը, դադարեցրելով դա միմիայն ֆաղափառ եղանակով, ինչպես նաեւ դասաղարսուն ԱՄՆ-ի Գոլանի բարձունքների առնչությամբ ընդունած որոշումը, համարելով դա սղառնալիք սարածաբաղանի խաղաղության ու կայունության համար:

Հանդիպման ավարտին կողմերը դասաղարսուն են լրագրողների հարցերին: Երդողանն ասել է. «Ներկա դադարը Սիրիայում արմատախիլ է արված Իսլամական դեռության ահաբեկչությունը, հիմա այնտեղ ահաբեկչության գլխավոր օջախը PKK-է եւ դրա սիրիական մասնաձյուղը հանդուսաղող Դեմոկրատական միասնություն կուսակցությունը՝ PYD-ն ու ժողովրդի դաճաղանական ստորաբաժանումները՝ YPG-ն են: Քանի դեռ այս կառույցները գոյություն ունեն, ոչ Սիրիայում, ոչ էլ սարածաբաղ-

անում անհնար է հասնել խաղաղությանը: Եփրատի արեւելքում «անվտանգ» գոտի ստեղծելու մեր նախաձեռնության մասին իրագելել են ինչպես մեծարգո Ռոհանիին, այնպես էլ մեծարգո Պուտինին: Ես նրանց ասացի, որ մեմ մեր սահմանի երկամբով չենք հանդուրժելու ահաբեկչական որեւէ կազմակերպության գոյությունը: Մեր վերջնական նպատակը Սիրիայի հյուսիսում խաղաղության միջանցք ստեղծելով երկրի մասնատումը կանխելն է: Ես մեր երկու բարեկամին էլ բացատրեցի, որ առաջիկա երկու շաբաթվա ընթացքում ԱՄՆ-ի հետ ցանկալի արդյունքի չհասնելու դադարային օրադնառության մեջ ենք դնելու գործողությունների մեր ծրագիրը»:

Դա նշանակում է ռազմական գործողությունների իրականացում Սիրիայի հյուսիսում: Բայց ինչպես իրականացնել առանց ԱՄՆ-ի թույլտվության: Հարցը, ըստ թուրք մեկնաբանների, դասաղարսուն չունի: Հակառակ դրան Թուրքիան Սիրիայի հյուսիս արեւմուտքում թվակազը դաճոնական սկզբներով 11 հազարի հասնող զորքեր ունի, որոնք շարունակում են օկուպացված վիճակում դադար Աֆրինը, Ազազը, Ալ Բաբը եւ Ջարաբլուսը, էլ չենք խոսում Իրդիբի մասին: Երդողանն այդ հարցերը օրացնել է, փոխարենը, նկատ ունենալով PKK-ի գլխավորությամբ ֆրդական կազմակերպություններին, ասել է, որ Սիրիայի սարածֆի մեկ ֆառորդն առայժմ ահաբեկիչների ձեռնում են, սրանք նույնիսկ զինվորագրում են երեխաներին, ժողովրդին սսիողում զինվորագրվել եւ բռնություն իրագործում, առգրավելով մարդկաց ունեցվածքը: Նա խոսել է նաեւ Թուրքիա աղաստանած սիրիացի փախսականներին հայրենիք վերադարձնելու մասին, դադարեցրելով «անվտանգ» գոտու ձեւավորման հետ:

Իրանի նախագահ Ռոհանին օգակար եւ կառուցողական է համարել եռակողմ հանդիպումը, անդրադարձել է Ասանայի գործընթացին, աղա շարունակելի՝ «Երեք երկրներն էլ համամիտ են Սիրիային առնչվող մի շարք

հարցերում: Մեմ բոլորս դեմ ենք Սիրիայի գործերին այլ երկրների միջանդությամբ: ԱՄՆ-ն այս ընթացքում կամ աջակցել է ահաբեկիչներին, կամ էլ անտեղի միջանտել, հետադնդելով խիստ վսանգավոր նպատակներ: Նա Սիրիայի մի հասվածը սրամաղի երկիրը: Երեք երկրների առաջնորդներս ընդգծել ենք ահաբեկչության դեմ դադարելու անհրաժեշտությունը: Սիրիայի ժողովուրդը դեռ որման դիտի հանդուրժի ահաբեկիչներին: Միթե բավական չէին անցած 9 տարիները: Բոլորս էլ գիտենք, թե ո՞ր երկրներն են ֆինանսավորում ահաբեկիչներին, որոնք՝ զինում: Մեմ դեմք է դադարեմք նաեւ Իրդիբի ահաբեկիչների դեմ, որ օգնեն Սիրիային: Պայաղաղ դիտի շարունակել մինչեւ ահաբեկչական բոլոր կազմակերպությունների խղաղ չեղոագուրը»:

Այնուհետեւ Ռոհանին անդրադարձել է Ասանայի գործընթացին եւ Սոչիի դադարագրին, առանց օրոպելու դադարանագրով Թուրքիայի ստանձնած դադարությունները: Նա ասել է, որ Իրանը հավանություն է սկել դադարագրին, որդեգրի ահաբեկիչները դուրս բերվեն Իրդիբից եւ ահաբեկիչների վերահսկողության սակ զսնվող օրադններում վերահաստատվի երկրի կառավարության գերիշխանությունը:

Նախագահ Պուտինը եւս կառուցողական է անվանել Անկարայի գազաթափողովը, աղա խիստ մսահոդիչ է համարել Իրդիբում սիրող իրավիճակը, ասել է որ իրենք Երդողանի եւ Ռոհանիի հետ որոշել են լրացուցիչ ֆայլեր ձեռնարկել Իրդիբում: Թուրք ֆաղափառեցներից ոմանք, մասնավորապես «Հաբեր-թուրքի» Անկարայի գրասենյակի դեկավար Բյուլենք Այդեմիրն արեց հեռուստատեսության Էկրանից, երկրեսանիության մեջ մեղադրեցին Իրանի նախագահ Հասան Ռոհանիին, առավել եւս ՌԴ նախագահ Վլադիմիր Պուտինին, դասձառաբանելով, թե Դեմոկրատական միասնություն կուսակցությունը՝ PYD-ն ու վերջինի ռազմական թուրք հանդիսաղող ժողովրդի դաճաղանական ստորաբաժանումները՝ YPG-ն գրասենյակ ունեն Մոսկվայում եւ Սանկտ Պետերբուրգում:

Եթե ամփոփելու լինենք, աղա դեմք է ասենք, որ Թուրքիայի, հասկաղես նախագահ Երդողանի սեսանկյունից աղարդյուն են անցել նաեւ, ինչպես վերջինի Մոսկվա կատարած այցուղյունն էր, Անկարայի գազաթափողովի աշխատանքները: Երդողանը հիմա սղասում է սեղաճերի վերջերին Նյու Յորքում նախատեսվող ՄԱԿ-ի Գլխավոր ասամբլեային, որ դրա օրադնակներում հանդիպի ԱՄՆ նախագահ Դոնալդ Թրամփին:

ԵՐԿԱՆԴ ԱԶՍՏՅԱԼ

Պետրոսյան, ԱՄՆ

Լուրը, որ Ադրբեջանի նախագահ Իլհամ Ալիևը վասառոջ է ել վերջին օգտագործող ռազմական օդանավակազմի անդամներին արձակելու մասին հայտարարել էր, որ Ադրբեջանը համաձայնագրով հանդիմանում է Եվրոպայի խորհրդի կողմից արձակվող ռազմական օդանավակազմի անդամներին արձակելու մասին հայտարարված պայմանագրին:

Այդ, ԱՄՆ-ից, հասկալի արձագանք էր, որ հայտարարված պայմանագրի 38 սոկոսը զավթելուց հետո, Թուրքիան մոլեգին արժանացավ է ծավալուն հողակազմի կործանում Իրանում ել Սիրիայում:

Ադրբեջանը էլ, իր հերթին, Նախագահի հայկական դատարանի արձագանքը յուրացնելուց հետո Արցախն է թիրախ դարձրել, իսկ բոլորովին վերջերս էլ որոշ արձագանքներ Վրաստանում: Երկրի երկրորդ նա-

ծում է Հայաստանի դեմ ել որեւէ դատարան չի կարող լինել, որ նա այդ նույն ինքնաթիռները օգտագործի նաեւ Իրանի դեմ: Իրականում վերջին անգամ ուղիղ մեկ տարի առաջ իսրայելական այդ ինքնաթիռները արձակվել էր «Aeronautics» ընկերությունը Հայաստանի սահմանի ուղղությամբ Ադրբեջանի դատարանով արձակվեց «Orbiter 1K» անօդաչուն, վերավերելով երկու հայ զինվորների: Բացի այդ, Իսրայելից հինգ միլիարդ դոլար արժողությամբ ծանր հրետանի ձեռք բերելու փաստին անդրադառնալով նախագահ Ալիևը հղաճությամբ նշել էր, որ Ադրբեջան-Իսրայել համագործակցության 95 տարուց արժանապատիվ անցում է:

Ժամանակ առ ժամանակ Ադրբեջանի կառավարությունը ի ցույց է դնում իրեն ներհանուկ անվստահությունը երկրում զգնվող ժողովրդի նկատմամբ, որը Իրանին է հավասարիմ ճնշում: Թեհրանի կառավարությունը, դաժանաբանությամբ հանդերձ չեզոքությունը սարածաբանի երկրների հանդեպ, այնուամենայնիվ կասկածով է վերաբերվում Բաքվի կառավարու-

կայություն է աղաղակով վրացական Ազարիայում:

«Front News» լրատվամիջոցը վերջերս հայտարարել էր, որ Ադրբեջանն իր գործերն է սեղակայել վրացական Red Bridge (Կարմիր կամուրջ) կոչված սարածոմ: Ադրբեջանը նաեւ արգելել է վրացի ուխտավորներին այցելելու David Gareja վանական համալիրը, որը երկու երկրների միջեւ վիճելի դատարանական սարածոմ է զգնվում: Կրակին յուր լցնելով, Ադրբեջանի զինությունների ակադեմիան դնում է, որ Վրաստանի հարավարեւելյան հատվածը ադրբեջանական սարածոմ է: Վրաստանի կառավարությունը փորձում է խնդիր լուծել հանգիստ կերպով, բայց՝ աղաղակով: 2008 թվի ռուս-վրացական դատարանի ժամանակ, Թբիլիսիի կառավարությունը հույսը դրել էր Մ. Նահանգների ել ՆԱՏՕ-ի վրա, որոնք երկուսն էլ արջի ծառայություն մատուցեցին Վրաստանին: Հետագայում, վրացիները հասկացել են, որ Ադրբեջանի հետ հակամարտության սրման դեմքում իրենք իրենց վրա լինել է դնում հույսը:

# Ադրբեջան: Կովկասի անցանկալի հարեանք

խագահ Արուվազ Էլչիբեյը, չնոռանալով, Իրանի հյուսիսային մասը (Ադրբեջան, Ասրիական) խժռելու երազով էր տառապում: Այդ երազը դեռեւս շարունակվում է ել ներկայիս մաս է կազմում աներկա-իսրայելական որոշակի ռազմավարական ծրագրերի:



Վրաստանը նաեւ անհանգստացած է այն փաստով, որ Բաքու-մին ասիանաբար դառնում է ադրբեջանա-բրեւելան մի փառաբան: Թուրքիան մեծ ներդրումներ է կատարել այդ սարածոմի սնտեսական ենթակառուցվածքների ել հատկապես զբոսաշրջության բնագավառում:

Ի դեմք, 1921-ի Կարսի դաշմանագրով նախատեսվում էր Թուրքիային իրավունք վերադառնալ առանց մասնատվելու ադրբեջանցիների ել մարդկանց տեղաբնակիչ Իրանացիները, ել Թուրքիան դաշմանագրի այդ կետը վերակենդանացնում է, փաստորեն, Վրաստանի Ազարական նահանգը զավթելով, բայց միաժամանակ մերժում է, որ նույն դաշմանագրով Հայաստանին վերադառնալով իրավունք օգտվի Հայաստանը Թուրքիայում: Վերջերս, Թբիլիսիի կարծես մեղմացրել-չափավորել է իր փառաբանությունը Հայաստանի նկատմամբ, ակնկալելով ոչ միայն ավելի լավ վերաբերմունք Փաշինյանի կառավարությունից, այլ զգալով, որ թուրք-ադրբեջանական օղակն այլեւս հեղձուցիչ է դառնում: Երեւանն, իր հերթին, փորձում է մեղմացնել-չափավորել լարվածությունը Թբիլիսիի ել Մոսկվայի միջեւ: Միաժամանակ, Հայաստանի կառավարությունը ապաստան է Մոսկվայի հետ լուծել նաեւ որոշ սրանգիսային հարցեր:

թյանը, ել դա է դատարանը, որ ձգձգում է վիզային ռեժիմի կիրառումը ու երկու երկրները իրար միացնող երկաթգծի կառուցման ծրագրեր:

Շատ հնարավոր է, որ հետագայում Նախագահը ծառայի նաեւ որդես կայանների S-400 դատարանական հրթիռների համակարգի համար, որ Թուրքիան Ռուսաստանից գնեց չանսայով Վաշինգտոնի աղմուկն առարկություններին:

Մ. Նահանգների դեսֆառսուլար Մայք Գոմփեյթոն անտեսելով Թուրքիային ՆԱՏՕ-ի դաժնությունից վարելու բոլոր կոչերը, ընդառաջեց Անկարային՝ խնդրելով, որ հրթիռային այդ համակարգերը առայժմ չօգտագործվեն, խոստանալով միաժամանակյա դատարանից չկիրառել: Այդ դատարանով էլ այդ համակարգերը կարող են հայտնվել Նախագահի մասին, Հայաստանի մայրաքաղաք Երեւանից մի 60 կմ այն կողմ: Ժամանակի ընթացքում Երդրանը սովորել է, որ հավասարակշռությունը դաժնաբանելով ՆԱՏՕ-ի անդամ գործընկերների հետ՝ ի վերջո տալու է իր դրական արդյունքը, ել ինքը կարողանալու է իր ուզածն ստանալ երկու հակադիր ճամբարներից:

Ադրբեջանը, սակայն, խնդիրներ ունի նաեւ իր հարեան Վրաստանի հետ: Խորհրդային Միության փլուզումից ի վեր այդ երկու երկրները համագործակցում են միմյանց հետ օրացնելով Հայաստանը: Իր Բաքու այցելություններից մեկի ժամանակ նախկին նախագահ Միխեիլ Սաակաշվիլին նշել էր, որ Ադրբեջանի թեման մին նաեւ Վրաստանի թեման է: Ներկայիս, սակայն, չնայած Թբիլիսիի փորձում է դաժնաբանել համագործակցության փառաբանությունը՝ մասնակցելով Թուրքիայի ել Ադրբեջանի նախաձեռնած համատեղ գործարարություններին, այնուամենայնիվ մտահոգիչ անհանգստությունը զգալի է Վրաստանում, հատկապես ներքին, որ Ադրբեջանը սարածոմային դատարաններ է ներկայացնում մի կողմից, իսկ մյուս կողմից Թուրքիան հարածուն ներ-

## Այցելություն Կ. Պոլսոյ Հայոց պատրիարքարան՝ ներքին գործոց նախարարությունից



Այդ մասին սեղանների 18-ին սեղանները է Կ.Պոլսոյ «Հայ թերթ» կայքէջը: Ըստ սեղանության, այցելության մասին կայքէջին, նախաձեռնող էր հետ հանդիմանելու համար Անկարա մեկնելը, իրագրել Հայկական հիմնադրամների միության նախագահ, Սուրբ Փրկիչ Ազգային հիվանդանոցի հոգաբարձուքեան տեսնադես Պետրոս Շիրիմոլուն: Նա ասել է, որ այցելության ընթացքում մնալով ել նախարարական ընտրությունների կանոնադրությանն առնչվող հարցեր: Շիրիմոլունի հավելել է դատարանի սեղանի Սահակ Եղսկ. Սաակաշվանը: Նա, ի դատարանում «Հայ թերթի» հարցին, հաստատել է այցելության լուրը ել առանց անուն տալու նշել, որ այցելում, որին ուղեկցել է օգնականը, Թուրքիայի ներքին գործոց նախարարության բարձրասիժան դատարանատեսն էր, երկրի բոլոր փառաբանների կուսակալների վերադառնալով: Սահակ սրբազանի խոսքերով նա այցելությունը դատարանական բնույթ չէր կրում, դատարան իրականացվում էր Նախաձեռնող մարմնի հետ սփումներ անցկացնելու ծիրի մեջ: Այդ սրբազանը շարունակել է. «Հարգարժան դատարանատեսները եկած էին որոշ նյութեր մնալով ել համար ել հարցերն արծարվեցին ցատ դրական մթնոլորտում: Պատրիարական ընտրության կանոնադրությունը ներքին գործոց նախարարութեան կողմից դատարանական է Նախաձեռնարկ մարմնի հետ համակարգված ձեւով: Անուշահ, կանոնադրությանը վերջնական ձեւ տրվել է, որ մեր համայնքի սրամարդությունները օրացնելու դատարանականություն է դրսեւորվում այնտեղ»:

«Հայ թերթը» Սահակ Եղսկ. Սաակաշվանին միաժամանակ հարցրել է, թե է ներքին գործոց նախարարության դատարանատեսների հետ մնալով ել արդյոք դատարանության արտասահմանի թեկնածուների դատարան: Սրբազանը հարցի առնչությամբ ասել է, որ արծարվել է նաեւ այդ հարցը, շարունակելով. «Մենք փափաք հայտնեցինք, որ դատարանական ընտրության կանոնադրության բովանդակությունը լինի նախորդների նման: Այլապես, արտասահմանի թեկնածուների դատարանային գործի դրված սահմանափակումները կարող են անհանգստություններ առաջացնել»: Ըստ Սահակ սրբազանի, կանոնադրությունը դատարանական է 1863 թվին ընդունված Ազգային Սահմանադրությունը չհակասելու նկատմամբ, քանի դեռ նոր կանոնադրությունը ընդունված չէ, աղա ինքը, սկսյալ դեմքում Ազգային Սահմանադրությունը, համարվում է ուժի մեջ ել այդ մասին դատարանատեսները իրագրել նախարարության դատարանատեսներին: Անկարվում է, որ դատարանական ընտրության կանոնադրությունը մոտ օրերս վերջնական տեսք կբերվի ել կուղարկվի դատարանատեսներին: Ս. Չ.



# Նավթի գինը եւ Սաուդյան Արաբիայի աշխարհափառական արժեքը

## ԱՐՄԵՆ ՄԱՆԿԵԼՅԱԼ

դոգ, էներգետիկ աշխարհափառականության եւ միջազգային անվտանգության մասնագետ



Նավթի սղառման հիմնական ռուտինները Արեւմտեւից սեղանադրված են լինում է աշխարհափառական գործուն, երբ Մեծ Մեծավոր Արեւելյան սեղան ունեցող ֆառափառական ու սնտեսական ձգնաժամերը ուղղակիորեն ազդում են նավթի համաշխարհային շուկայների վրա՝ անկայունություն ստեղծելով:

Պարսից ծոցը այս գործընթացում առանցքային դեր ունի, քանի որ այստեղ է կենտրոնացված համաշխարհային նավթի շուկայի մոտ 45 տոկոսը եւ գազի շուկայի մոտ 50 տոկոսը: Հետևաբար ռազմափառական սրացումները այս սարածաբանում այսպես թե այնպես ազդում են նավթի համաշխարհային շուկայի վրա՝ բարձրացնելով նավթի գները եւ անկայունություն մտցնելով այնտեղ:

Վերջին տարիներին էներգետիկ աշխարհափառական համակարգում սեղան ունեցած փոփոխությունները էականորեն նվազեցրել էին նավթի գները էներգետիկ շուկայում, դա ազդել էր նաեւ Պարսից ծոցի աշխարհափառական կտրի վրա նավթի միջազգային շուկայում: Նման գործընթացին նույնպես էր վերականգնողական, միջուկային էներգետիկայի դերի աճը, սակայն հասկալի էր, որ գազի շուկայի ընդլայնումը եւ ՀԵԿ-երի անցումը գազով աշխարհին:

Բայց սրանցից, ԱՄՆ-ում մեծ թափով աճում էր թերթաբարային նավթի արտադրությունը, ինչը հանգեցրեց նրան, որ աշխարհի թիվ մեկ նավթի սղառող շուկայում սկսեց բավարարել իր ներքին պահանջարկը եւ հրաժարվեց միջազգային շուկայից նավթ ներկրել: Սա էլ իր հերթին հնարավորություն սկսեց ԱՄՆ-ին, որ 2015թ.-ից վերացնի հուն նավթի արտահանման արգելանքը:

Վերջին 20 տարիների ընթացքում նավթի արդյունահանումը սկսեց կտրուկ կտրվել ավելանալ նաեւ ոչ ՕՊԵԿ անդամ շուկայում, առաջին հերթին Ռուսաստանում, լաշինամերիկյան շուկայում, հասկալի էր, որ այն: Արեւմտյան զարգացած շուկայում, նորագույն տեխնոլոգիաների օգնությամբ նաեւ սկսեցին էականորեն կրճատել նավթի սղառման ծավալները. օրինակ՝ նույն Ամերիկայում այդ հունի սղառումը վերջին 10 տարիների ընթացքում կրճատվել է մոտ 10 տոկոսով:

զեցրել էր այն կայուն կարծիքին, որ սարածաբանային ձգնաժամերը չեն կարող էականորեն ազդել նավթի շուկայի վրա: Հետևաբար եմենյան արտահանման շուկայի հոսքի հարձակումը Սաուդյան Արաբիայի նավթափորանում էնթափառացվածների վրա է, որպես հետևանք, նավթի գների աննախադեպ բարձրացումը (մեկ օրում մինչեւ 20%) սարքեր մեկնաբանությունների առիթ դարձավ:

Մասնավորապես Լոնդոնի եւ Նյու Յորքի շուկայում նավթի գների սրընթաց թանկացումը հետևանք էր այն խուճաղի, որն առաջացավ, երբ հայտնի դարձավ, որ Սաուդյան Արաբիան հարձակումների հետևանքով կրկնակի նվազեցրել էր նավթի արդյունահանման ծավալը մինչեւ 5 միլիոն բարել՝ օրական: Մասնացի օգտվեցին ստեղծվածները, որոնք երկուսն էլ օրը հունվարին բորսաներում (Նյու Յորքի եւ Լոնդոնի) սկսեցին առեւտուր նավթի աննախադեպ շուկայում:

Նման ստեղծվածի խաղը հանգեցրեց նավթի գների աննախադեպ աճի, ինչը սակայն մասնագիտական շուկայների կողմից գնահատվեց որպես ժամանակավոր երևույթ: Պարզ էր, որ այս խաղը երկար չէր կարող եւ նավթի գների կվերադարձնում նախկին մակարդակին, ինչը եւ սեղան ունեցավ երկու օր անց:

Սա մեկ անգամ եւս փաստում է, որ Պարսից ծոցը եւ Սաուդյան Արաբիան արդեն չունեն նախկին ազդեցությունը նավթի համաշխարհային շուկայի վրա: Նավթի շուկայում ՕՊԵԿ-ի եւ Պարսից ծոցի նավթային գերակայությունը արդեն անցյալում է, այստեղ այլեւս չկան մեծաճանաչներ եւ ազդեցիկ աշխարհափառական կենտրոններ:

Նավթի արդյունահանման համաշխարհային կենտրոնում մեկ բեռնի փոխարեն կան բազմաթիվ բեռներ, ինչը մի կողմից փոքրացնում է Պարսից ծոցի կարեւորությունը եւ, մյուս կողմից, սրում է մրցակցությունը այդ շուկայում: Սաուդյան վերջին ձգնաժամը մեկ անգամ եւս աղաքցեց, որ այդ սարածաբանի էներգետիկ աշխարհափառական կարեւորությունը այլեւս չունի նախկին արժեքը:

## ՈԱՖԻԿ ԳՈՎԳԱՆՆԻՍՅԱԼ

Տայասանի վասակավոր լրագրող

# Եթե... ընդունակ եմ...

Ինչպես նախադեպ հաղորդվել էր, առաջին ասյանի դատավոր Տիգրան Աճառյանը սեպտեմբերի 17-ին հրադարարկեց երկրորդ նախագահ Ռոբերտ Զոհարյանի դեմ հարուցված քրեական գործի վերաբերյալ վճիռը: Դատարարը նախագահին չգտավ բավարարելի դատաբանական կողմի բողոք՝ ամբաստանյալին մինչեւ վերջնական դատավճռի կայացումը նախնական կալանից ազատելու մասին:

Ես իրավաբան չեմ եւ չեմ կարող լինել՝ Ռոբերտ Զոհարյանը իրեն մեղադրվող՝ երկրի սահմանադրական կարգը խախտելու հանցանք իրոք կատարել է, թե՞ ոչ: Այդ հարցի դատաստանը ոչ թե հուզական մակարդակով լի է, այլ՝ օրինականորեն ուժի մեջ մտնող դատավճռով:

Պատժանական կողմը լինում է, թե նախնական կալանքը կիրառվել է զուտ ֆառափառական նպատակներով՝ երկրորդ նախագահից դժգոհ մարդկանց բերանը փակելու, նաեւ 2008 թվականի մարտի 1-ի ողբերգության համար իրական մեղավորներից հասարակության ուշադրությունը շեղելու համար: Իսկ իրական մեղավորները, ըստ վաղուց բաժանաբանի եւ օրնոստի լայն ծավալ ստացող ապեկոսների, ներկայիս վարչապետ Նիկոլ Փաշինյանն ու առաջին նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանն են: Նրանք իրենց կողմնակիցների լայն աջակցությամբ կամակամա շուկայի երկրի ներառական իրադրությունը, զանգվածներին անհիմն կերպով առաջնորդեցին հակադատական ընդդրոնների: Հենց դա՛ հրահրեց շուկայում մարմինների կոտորածները:

Այդպես է, թե՛ այդպես չէ՛ կարող է դարձել միայն արդարացի, անկողմնակալ դատավարությունը, ոչ թե այն էժանազան աղմուկարարությունը, որ միտումնավոր բարձրացվել ու դեռ, անկասկած, կբարձրացվի այս խնդրի օրը: Կարծիք կա, որ նույնիսկ ԱԱԾ ղեկավար Արթուր Վանեցյանի օրերս սկսած հրաժարականի իրական դատաբանը ոչ միայն Ռոբերտ Զոհարյանի դեմ հարուցված գործի ընթացքն է, այլև ընդհանրապես դատական համակարգի, այդ թվում նաեւ Սահմանադրական դատարանի նկատմամբ վարչապետի հանձնարարություններին համաձայն չլինելը: Պատժանական չէ, որ հեռանալիս դատարան Վանեցյանը ակնհայտորեն վարչապետին ուղղված «կանգ առնելու» հորդոր ուղղեց: Ստեղծված լայնամասշտաբ Զոհարյանի դեմ սրամարտական կողմնակցները հանրությանը համոզել, թե գործադիր իշխանության ներկայացուցիչները, այդ թվում վարչապետ Փաշինյանը, ասում էին, որ չեն խառնվում դատական իշխանության ներքին գործերին: Սա եւ՛ չխառնվեցին: Եվ դատարանը, խնդրեմ, իբր առանց որեւէ ձեւման՝ մեղադրյալին թողեց նախնական կալանքի սակ:

Թույլ սկզբ... այդ հեփաթին չհավասալ: Ովով, սակայն վարչապետ Փաշինյանը սեփական ձախողումների մեղքը ուրիշների ուսերին բարդելու ակնհայտ սաղաղ ունի: Միեւնույն է, ինչքան էլ կոնակից դառնանք՝ ոսփ կոչելու ու «կաղաքացի», որ ոչ թե դու, այլ՝ ի՞նչն է քեզ ֆոթակել: Հազիվ թե այնքան ազնիվ զսնվի, որ խոստովանի, որ էլ ինքը, էլ իր հետ իշխանության եկած բարձրաստիճան դատարանների մեծ մասը անմեղաբազմազան միջոցներով դատարանի հասկացնում էին, որ Զոհարյանին թողնի նախնական կալանքի սակ: Թե դա ի՞նչ հետևանքներ կունենա երկրի համար, այդ թվում նաեւ՝ աշխարհափառական գործունեությունը հազիվ առնելով, կսեսնեմ միայն աղաքային: Հնարավոր է՝ նույնիսկ ոչ այնքան հեռու աղաքային: Դեռ հարց է, թե վաղը երկրորդ նախագահի հանդեպ քրեական հետադիմում նախաձեռնած եւ իրականացրած մարդիկ իրենք խուսափելու են դատաստանացվածությունից, թե՞ ոչ:

Այնուամենայնիվ, ինչպես «Ազգի» իմ նախորդ հրադարարկում մեջ էի նշել՝ երկրորդ նախագահին նախնական կալանքից ազատելը կարող էր փրկողակի դեր կատարել՝ ներկայիս իշխանությունների կյանքը երկարաձեռնում համար: Սակայն դատարանի սեպտեմբերի 17-ի որոշումը եկավ հարցականի սակ դնելու այդ հնարավորությունը: Ափսոս: Որովհետեւ մինչեւ ե՛րբ դատ է ներկա իշխանությունները աշխատելու փոխարեն՝ հայիոյն նախորդներին, դատաբանական իշխանության հորինած ծախողումները արդարացնելու համար: Վաղուց հարկավոր է անցյալի դեմ մղվող դատաբանական վերջ սալ, ձեռքազատվել նախորդների հնարավոր վերադարձի սարսափից եւ ձեռքերը ֆոսած ձեռնամուխ լինել աղաքային կառուցմանը: Եթե... ընդունակ եմ...

# Շիրինոյուն «գրոհայիններ» դատախարակելու մեջ է ամբաստանում Կ. Պոլսի «Կեդրոնական» վարժարանին

⇒ 1 Զանի որ նրա ամբաստանությունը գրադարարական բնույթ է կրում, ուստի միանգամայն սրբանական դատախարակի համադատաստանական հակադրությունը: Ի դեպ հակադրողներին ներկայացրել է «bianet.org-ը»: Ովքեր են նրանք: Մինչև հարցին դատաստանելը նշեն, որ հակադրությունից հետո Շիրինոյուն փորձել է արդարանալ, ասելով. «Թե եւ «Կեդրոնականը» լավ ուսուցում է տալիս աշակերտներին, բայց ծնողները գանգաժան են, թե իրենց զավակների արտադրությունները փոխվել են, որովհետեւ այդ վարժարանը «գրոհայիններ» է դասակարգում: Այդ մասին առնվազն 10 ծնող է գանգաժանվել, եւ այդ գանգաժաններն անձամբ e-mail-ով ծնողներից չեն ստացել, այլ ուրիշ սեղան:

Թե ո՞ր սեղան մասին խոսքը, չգիտեմ: Բայց որ Շիրինոյունի առաջինը դատախարակել է Թուրքիայի ազգային մեծ ժողովի ժողովուրդների դեմոկրատական կուսակցության Դիարբեքի դատախարակ Կարո Փայլանը, գաղտնի չէ: Մեր հայրենակիցը ասել է. «Շիրինոյուն, դարձնելով թրախ հայ համայնքի աննապաստան զարնող վարժարանին, շատ մեծ դավաճանություն է գործել: Նա դատարանում մեջ հիշատակվելու է որպես այլապաշտությունը շահագործող իշխանությունների չար սիկնիկ»:

Նրան, դատաստանելով թուրքական կայքէջի հարցերին, հավելել է «Միսֆ» դատախարակի անդամ Թադեոս Բեբեքը, նշելով. «Մեր վարժարաններն ու եկեղեցիները հայ համայնքի հեռախոսներն են: Եթե դրանք փակվեն, աղաք կվերանա համայնքը: Հիմա Շիրինոյուն համայնքի կարիքները հոգացող բարեգործ է, սակայն դա չի նշանակում, որ ինքը, առանց որեւէ աղաքային, էլնի եւ գրադարարություն սարածի: Նա դրանով էլ վարժարանին, էլ աշակերտներին կասկածանք սակ է դնում: Եթե համայնքը միասնական լինի, աղաք մեր վարժարանները կկարողանան առանց հանգամանակությունների աղաքակցել իրենց կենսազորությունները: Սբ. Փրկիչ հիվանդանոցում կուսակցած գումարն անգամ բավական է համայնքի կարիքները հոգալու համար: Համայնքը նման դեպքերում դատախարակ է բարձրացնի իր ձայնը»:

Շիրինոյունի դատախարակել է նաեւ «Ալյուսի» գլխավոր խմբագիր Էդվարդ Տանձիկյանը՝ «Ինչ որ բաներ է լսել: Հետաքրքրական է, ո՞վ է նրա ակննակի փոխադրել: Պարզապես չեմ հասկանում, թե ինչո՞ւ Շիրինոյուն հանկարծ հանդես է գալիս անսեղան մեղադրանքով: Համենայն դեպ, սրանք շատ վստահավոր մեղադրանքներ են, անբուժելի վերքեր կառաջացնեն»:





ԵՐՎԱՆԴ  
ՏԵՐ-ԽԱՉԱՍԻՐՅԱԼ

Ես լուրջ ուշադրություն եմ ցուցնում և բոլորովին լուրջությամբ իմացա, որ հուլիսի 17-ին Փարիզում իր մահկանացուն է կնքել ֆրանսահայ համայնքի ղեկավար Գրիգորյանի մահը՝ ազգային ու հասարակական նշանավոր գործիչ, ազգային բարերար եւ բարեգործ Ռոժե-Կարմիր Ջրբաբյանը:

Կարմիր Ջրբաբյանը ղեկավարել էր, հարուստ կենսագրություն ունեցող մարդ:

Նա ծնվել էր 1925 թվականին սոսիալական կուլտուրայի ղեկավար: Կարմիր Ջրբաբյանը ողջ էր մնացել, արյունով, գիտակցությամբ իսկական վանեցի էր, ինքը սիրում էր ասել Վան-Վաստյուրական, իսկական վան-վաստյուրական:

# Կարմիր Ջրբաբյանի հիշատակին

Գի: Վանը կազմում էր նա կյանքի առանցքը, նա կյանքի ողջ իմաստը: Ես չգիտեմ, չեմ ճանաչել մեկ այլ վանեցու, ես մի քանի-սասնիկն արի արդյոք եմ Երեւանի Այգեստան թաղամասում, որի բնակիչները հիմնականում վանեցիներ էին, ուրեմն, ես չեմ ճանաչել մեկ այլ մարդու, որ այդպես արդեն Վանի ղեկավարությամբ, Վանի անցյալով, վարժարանով, Վանի կյանքով, ինչպես Կարմիր Ջրբաբյանը: Վանի ճակատագիրը նա արդեն էր սեփական ճակատագրի մաս:



Կարմիր Ջրբաբյանի հետ Կլոդ Մոնեի այգում, 2008թ.

Կարմիր Ջրբաբյանը խորապես հայրենասեր անձնավորություն էր, հայկականության բարձր գիտակցությամբ օժտված անհասկանալի: Իր հայրենասիրությունը ոգեկոչումների տեսք էր չլուծում, այն երևում էր իր գործունեության մեջ: 1960-ական թվականներից նա սփյուռքահայ կյանքի գլխավոր խաչներում էր, մեծապես ներկա ու մասնակից սփյուռքահայ կյանքի կարեւորագույն խնդիրներին: Նշանակալից էր իր դերը սահմանափակ ձեռնարկների վերադարձում մեջ: Եթե սկսեմ թվարկել իր բոլոր ձեռնարկները, մի հսկայական ցուցակ կառուցանա: Իր անվան հետ է կապվում, օրինակ, Ալֆորդիլի Սուրբ Մեսրոպ վարժարանի կառուցումը 1978-ին: Փարիզի Շերասոն թաղամասի կենտրոնական զբոսայգիներից մեկում Եղեռնի զոհերի հիշատակին իր կանգնեցրած իսկա իրաչափ բացումը եղավ 1996 թվականի ապրիլի 24-ին: Ջրբաբյանի ձեռնարկումները լուրջ-լուրջ էին եւ հայկական կյանքի անենասարքեր աստիճաններում: Այսպես, մեր նոր ժամանակներում Ջրբաբյանն էր ստորագրել իր հայրենակից Լեո Կանսարի անսիրտ ստեղծագործությունների առաջին գիրքը: Ինքն է միջուկ էջմիածնի Մայր սաճարի գանգերը:

որ կոչվում էր «Մոնումենտը»: Ջրբաբյանը 1960-ական թվականներին այցելել էր Տիֆլիս (Թիֆլիս) եւ տեսել էր մի մոնումենտ, որ վրացիները կանգնեցրել էին 16-րդ դարում թուրքերի սպանած երեխաների վրացիների հիշատակին: Ջրբաբյանը արձեղությամբ հարցնում էր՝ երեխաները վրացիներն են մոնումենտի, մեկուկես միլիոն հայեր արժանի չե՞ն: «Մի անգամ ես դիտեմ Զուր զեթը, նախքան Թիֆլիսից հեռանալը: Մի անգամ ես ասեմ, որ Զուրի ափին կայ մի հսկայ կոթող որ կառուցուել է 1959-ին, ի յիշատակ այն 300 վրացիներին, որ թուրքերը ջարդեցին 16-րդ դարում: Պատիվ վրացական ազգային արժանապատիւնն է: Իսկ մեր ֆրանսահայ շրջանում մեր մեկուկես միլիոն զոհերը մնացել են առանց մի ֆարի»: Այդ ժամանակ դեռ Օրիենտալիստների հուշարձանը չկար:

Ըստ անենայնի, Անդրանիկ Ծառուկյանը բարձր էր գնահատում Ջրբաբյանի գրությունները: 1965-ին «Նայիրի»-ի մասնաճյուղով ստորագրվում է Կարմիր Ջրբաբյանի «Ավետարան Կայրենի» գիրքը, որ Կարմիր Ջրբաբյանը իր այցելությունների ղեկավարում էր եւ հեղինակի խնդիրն ու մտքումները Կարմիր Ջրբաբյանի ճակատագրի ու հայկական կյանքի շուրջ:

Ես ճանաչում էի Կարմիր Ջրբաբյանին, մենք լավ բարեկամներ էինք: Բարեկամացանք այսպես: Ըստ սարիների առջ մի օր «Յառաջ»-ի խմբագրատանը Արփիկ Միսաբյանը ինձ ասաց:

- Ռոժե Ջրբաբյանը ձեզի կպնար: Ես, իհարկե, գիտեի, թե ով է Ռոժե Ջրբաբյանը. նախ զարմացա, հետո ծիծաղեցի, որովհետեւ մտածեցի, թե եղածը թյուրիմացություն է:

- Երեւի լուրջումն է, ասացի ես, հավանաբար Շահեն Խաչատրյանին է փոստել: Դավանաբար որեւէ նկարի խնդիր է...

- Ոչ, ասաց Արփիկ Միսաբյանը, ձեր ղեկավարումը ինձ ասաց: Կեցեք, մեկ հաս բանա՞մ...

Միսաբյանը զանգահարեց Ջրբաբյանին, ասաց՝ «Ռոժե, հոս է» եւ հեռախոսը փոխանցեց ինձ: Մենք բարեկեցիմ իրար:

- Այո, ասաց Ջրբաբյանը, ձեզ եմ

փնտրում: Ինչպե՞ս է, որ մենք միմյանց հիմա չենք հանդիպել:

- Հանդիպել ենք, ասացի ես: - Ե՛րբ, որե՞րբ, զարմացավ Ջրբաբյանը:

Ես ղեկավարեցի: - 1969 թվականի ապրիլի 24-ին, կիրակի օրը, առավոտյան ժամը 11-ին, դու եւ Թորոս Թորանյանը Պարոյր Սեւակի սանն էիք, չէ՞:

- Սղատեմ, սղատեմ: 1969 թվականին... ապրիլին... Այո, այո... Եղեռնի օրը... Ռճն էլ հիշում եմ: Այո, ես էի, Թորոս Թորանյանը եւ մի ուսանող զոհ կար...

- Այ, այդ ուսանող զոհն ես էի:

Մենք ծիծաղեցինք: Ես մտադրեցի էի, որովհետեւ նշանավոր մարդկանց էի տեսել: Նույն օրը մենք հանդիպեցինք, Ջրբաբյանը ինձ հրավիրեց մի լուրջ ղեկավարական ռեսուրս, թեւ անկեղծ ասած, «ես ինքզինքս այդքան կարեւոր

մեկը չէի սեղանը»: Երկար զրուցեցինք: Եվ այդ օրվանից բարեկամացանք:

Ջրբաբյանը խոսում էր մտքով ու գեղեցիկ գրական արեւելահայերեն, մեր եռաբարբ բաղաձայնները արտաբերելով լուրջ հասակով, իսկական արեւելահայի ղեկ: Երբեմն միայն արեւմտահայերենի որոշ ձեւեր էր գործածում եւ մեկ-մեկ էլ, լուրջ հարցերում, իբրեւ իսկական վան-վաստյուրականի, «մոռանում» էր «ը» որոշիչ հոդը:

Փարիզում ես արդեն էի Մարտ թաղամասում, Օթել Վիլի հարեւանությամբ, Սենի ափին: Իր տունը Սենի մյուս ափին էր, Բեյսյունի առափնյակում: Հաճախ էինք հանդիպում: Միասին ժպտեցինք գնացինք, ավելի ծիծաղեցինք ասելը՝ ինքն ու իր ազնվական ժպիտը ինձ մի օր տարան ժպտեցին, Մոնեի տունը: Երկար զրուցեցինք Մոնեի դրամատիկայի մասին, որ ջրառուսներն ու լուսնները փռված են ջրերի վրա. երկար զրուցեցինք: Հետո գնացինք իր գյուղական տունը, որ սֆան-չեյի ղեկավարում էր, ուր, մինչ այդ ու կինը սանը զբաղված էին սեղանը լցնելով, եւ հաճախով ղեկավարեցին իսկական կանաչին: Հանդիպումները լուրջ էին եւ լուրջ հետաքրքրական հանդիպումներ են եղել: Ինքը հաճախ գալիս էր իմ կացարանը, եւ ինչպես մեր ղեկավարը ժողովուրդն էր ասում՝ երբեք դասարկ ձեռքով չէր գալիս, միշտ ինչ-որ բաներ, անկեղծ ասած՝ ընտր բաներ էր բերում, ինչ վանեցի, ինչ բան, մտածելով, որ ես ասուցից հեռու եմ: Եւ միշտ ընտր եղել էր հրավիրում:

Երբ Երեւան էր գալիս, անողորմաբան զանգահարում էր, եւ միշտ հանդիպում էինք: Երբ վերջին անգամ եկել էր, եթե չեմ սխալվում՝ 2016-ին, հրավիրեց իմ սպանելու Էջմիածին, Մայր աթոռի գրադարանի նոր շենքը տեսնելու: Ընթացք օր էր: Ջրբաբյանը, Բաբկեն Արարիցյանը (սոսիալական վանեցիների ջերմ բարեկամություն ունեին) եւ ես Արարիցյանի մեքենայով գնացինք Էջմիածին: Պե՛տ է Երեւան գար մայիսին, չեկավ: Ես զանգահարեցի, խոսեցինք: Հարցրի, թե ինչու չեկավ:

- Մի փչեց անառողջ եմ, ասաց, ինձ լավ չեմ զգում: Կարող էի գալ, բայց հայրենիքը հիվանդ մարդկանց տեղ չի: Հայրենիքը առողջ մարդկանց տեղ է: Կամ, երբ ինձ առողջ կզգամ:

Այսպես արդեն իմ ավագ բարեկամը՝ հոգով ու մարմնով առողջ, մտքով՝ միշտ Վանում, կեցությամբ՝ Փարիզում, հոգով ու արտով հայրենիքում, Կարմիր Ջրբաբյանը:

Վերջին այցելության ժամանակ ինձ մոտ թողեց իր գրություններից մեկ-երկուսի ձեռագրերը:

- Մի հաս մայիր, եթե բանի մեքենա մարտ, հաջորդ գալուս միասին կմայրենի, կսանք ստորագրության...

# Կյանքը հիասքանչ է

Դառնելով Հայաստանի վարչապետի ֆեյսբուքյան գրառումների հաճախականությունից եւ դրանց բովանդակությունից, Հայաստանի բոլոր ֆաղափաղները՝ անկախ սարիֆից, սեռից ու ֆաղափաղ-կրոնական հայացքներից, Ֆեյսբուքի օգտատեր են, քանի որ դարձնում են Փաշինյանը վստահ է, որ Ֆեյսբուքի իր գրառումները հասնում են ինչպես երեւանյան գրասենյակում հավաքած աշխատող 50-ն անց կնոջը, այնպես էլ այս կնոջ հետ ոչ մի կապ չունեցող սահմանափակ գյուղի բնակիչ 80-ն անց Դեռուդի ղեկավար, որն ըստ գյուղում սարածված լեզուի, մի բառով 4 գերմանացի եւ 7 թուրք է սղատել: Ինչ վերաբերում է վարչապետական գրառումների բովանդակությանը, ապա Հայաստանում տեղի ունեցողը հիշեցնում է օսկարակիր իսրայելի Ռոբերտ Բենիմիի ֆիլմը. այո, ղեկավարը կա, բայց կյանքը հիասքանչ է: Օրինակ, Փաշինյանն իր էլում, որպես նոր Հայաստանը բնութագրող կարեւորագույն ցուցանիշ, նշել է, որ ԵՄ երկրներում աղյուսակ հայցող ՀՀ ֆաղափաղների թիվը 2019-ին դարձել է՝ 1815, սա այն դարձապայում, երբ 2018-ին ԵՄ-ից աղյուսակ է հայցել ՀՀ 2475 ֆաղափաղ, իսկ 2017-ին՝ 3250-ը: Փաշինյանը ճիշտ է, չի ասել, որ 2019 թվականը դեռ ընթացքի մեջ է ու լուրջ հնարավոր է, որ արեւելահայերի ԵՄ-ից աղյուսակ հայցած ֆաղափաղների թիվը կրկնապատկվի, օրինակ՝ կսա-կանցնի անգամ 2017-ի ցուցանիշը, ինչն ի դեպ լուրջ հավանական է, հաշվի առնելով նախկին իշխանության ներկայացուցիչների եւ նրանց համակիրների հանդեպ նրերի սաճած անհավաք աշխատանքը ու անհանդուրժողականությունը (սրանք սեր եւ աշխատանք բարեկեցիկ հակահեղեղներ են ուղղակի), բայց սա կարելի է: Կարեւորն այն է, որ վարչապետի իրազեկ գրառումը, հայտնվելուց 17 րոպե անց, արդեն ստացել էր շուրջ 400 մարդու հավանությունը, որոնցից ոմանք, ի դեպ, հանգիստ մտած են ԵՄ երկրներում զսնվող իրենց սներում:

Անկեղծ ասած՝ ակնկալներն հետեւելով վարչապետի ֆեյսբուքյան էջին, որն արդեն հասկացանք, ավելի հաճախ է թարմացվում, քան կարողություն կամ վարչապետի անձնական ղեկավարության կապիտալը, ստորագրություն են ստանում, որ դարձնում Փաշինյանի հետ տեղի է ունենում այն, ինչի համար նա մեղադրում էր Սերժ Սարգսյանին: ՀՀ վարչապետը չի սիրաբանում իրավիճակին, գնալով ավելի ու ավելի խճճվող իրավիճակին եւ գնալով՝ ավելի ու ավելի լուրջ: Եթե սիրաբանեմ, ապա կհիմար, որ եթե Հանրապետության ԱԾ սնորհը հրաժարական է սալիս՝ դուրը հետեւից չիսկացնելով, եթե Հանրապետության նշանակալից ազատվում է աշխատանքից, ապա չի կարող Հանրապետության վարչապետը որեւէ բան չասել ՀՀ ֆաղափաղներին, այն ֆաղափաղներին, որոնք նա սուրն են ու վահանը՝ միաժամանակ: Ավելին, առնվազն արտադր է, երբ ԱԾ սնորհի, աղյուսակ նշանակալից ղեկավարում էր Կարմիր Ջրբաբյանը: ՀՀ վարչապետը չի սիրաբանում իրավիճակին, գնալով ավելի ու ավելի խճճվող իրավիճակին եւ գնալով՝ ավելի ու ավելի լուրջ: Եթե սիրաբանեմ, ապա կհիմար, որ եթե Հանրապետության ԱԾ սնորհը հրաժարական է սալիս՝ դուրը հետեւից չիսկացնելով, եթե Հանրապետության նշանակալից ազատվում է աշխատանքից, ապա չի կարող Հանրապետության վարչապետը որեւէ բան չասել ՀՀ ֆաղափաղներին, այն ֆաղափաղներին, որոնք նա սուրն են ու վահանը՝ միաժամանակ: Ավելին, առնվազն արտադր է, երբ ԱԾ սնորհի, աղյուսակ նշանակալից ղեկավարում էր Կարմիր Ջրբաբյանը:

Իրավիճակն իրականում ավելին քան լուրջ է: Մանավանդ, երբ հիշում ենք, թե ի՞նչ օրինակ է մուք ընդդիմադիր «Լուսավոր Հայաստանը» բերել ԱԾ եւ արդեն իսկ առաջին ընթերցում միաձայն անցկացրել: Ըստ դրա, օրինակ, ԱԾ սնորհն կարող է նշանակալից 25 արեւելահայացած ՀՀ որեւէ ֆաղափ, կարելու չէ, որ նա ԱԾ-ի մասին գիտի միայն այն, որ այն զսնվում է Նալբանդյան փողոցում: Նույնը՝ նշանակալից, որի ղեկավարումը հավանաբար էր ղեկավարում էր Կարմիր Ջրբաբյանը: ՀՀ վարչապետը չի սիրաբանում իրավիճակին, գնալով ավելի ու ավելի խճճվող իրավիճակին եւ գնալով՝ ավելի ու ավելի լուրջ: Եթե սիրաբանեմ, ապա կհիմար, որ եթե Հանրապետության ԱԾ սնորհը հրաժարական է սալիս՝ դուրը հետեւից չիսկացնելով, եթե Հանրապետության նշանակալից ազատվում է աշխատանքից, ապա չի կարող Հանրապետության վարչապետը որեւէ բան չասել ՀՀ ֆաղափաղներին, այն ֆաղափաղներին, որոնք նա սուրն են ու վահանը՝ միաժամանակ: Ավելին, առնվազն արտադր է, երբ ԱԾ սնորհի, աղյուսակ նշանակալից ղեկավարում էր Կարմիր Ջրբաբյանը:

Բայց այս ամենի մասին ՀՀ վարչապետը Ֆեյսբուքում գրառում չի արել: Նորմալ է. կարելու այն է, որ ԵՄ երկրներից ավելի փչե ենք աղյուսակ հայցել այս՝ դեռուս չավարձված սարում: Սա էլ է նորմալ. չէ՞ որ կինոն անչափ հետաքրքրական է եւ բոլորս այստեղ հանգիստ մտած սղատում ենք, թե ինչպե՞ս է այն ավարձվելու: Ես մի քանիսն ունեմ, բայց չեմ ասի, թող Սորոսի հիմնադրամը փող հասկացնի՝ սղեմարի զարգացման համար, նոր կասեմ...

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ



ՆԱԻՐ 3ԱԼ

Վերջին 1-2 տարում ղեկավարող մասնակցների, գիտնականների և հասարակական գործընթացի մասնակցների նկատմամբ փոփոխություններ կան...

Անվիճելի է, որ մասնակցներն ու գիտնականները կամ հասարակական գործընթացի մասնակցները խնամքի են...

Պետությունը գիտնականներին ավարտած ֆուլբրայթի և կրթության նախարարության կողմից...

Պետությունը գիտնականներին ավարտած ֆուլբրայթի և կրթության նախարարության կողմից...

Պետությունը գիտնականներին ավարտած ֆուլբրայթի և կրթության նախարարության կողմից...

այս երեխաների խնամքի ու դաստիարակության համար գումար ծախսելն անարդյունավետ...

Գիտնականների և հասարակական գործընթացի մասնակցների նկատմամբ...

Նուբարաբեյանը երկու եղբայրներին գիտնականների և հասարակական գործընթացի մասնակցների...

նական, վերականգնողական ծառայություններ: Բայց չէ՞ որ այդ ենթակառուցվածքները...

Քանադացի հասարակական գործընթացի մասնակցների և հասարակական գործընթացի...

Երեխայի ցավոս վերադարձն ընտանիք



խոսում ենք անհասարակ կայացման մասին նորից ավելորդ է խոսել: Այդ երեխաների խնամքը...

Յիմա ղեկավարողը, ինչպես նաև, որոշել է երեխային վերադարձնել ընտանիքի...

Մեծ մասամբ այդ ընտանիքները կան, այսինքն՝ գիտնականների և հասարակական գործընթացի...

որտեղ ներառական դասարան չկա: Պետությունն ատում է՝ ամեն երեխա՝ անկախ...

Քանադացի հասարակական գործընթացի մասնակցների և հասարակական գործընթացի...

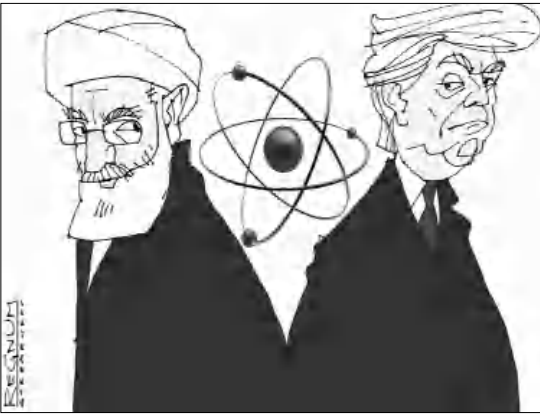
«Թշույնյան սան» սաները շնորհավորում են
Մեծարգո դարձնելով խնամքը,
Դուր գիտեք, որ Գյումրիի «Թշույնյան սան» մանկատանը...



# Իրանն ամբաստանվում է սաուդյան նավթակայանների ռմբահարման մեջ

## Թրամփ-Ռոհանի հանդիպումը չի բացառվում

Այն բանից հետո, երբ Փարիզը ջանքերն ակնկալեց իրանի հետ նոր միջուկային համաձայնագրի կնքմանն ուղղված նախագահ Մակրոնի ծրագրի իրականացման նպատակով, ԱՄՆ-ում սկսեցին խոսել ՄԱԿ-ի Ընդհանուր ժողովի Երջանակներում նախագահներ Դոնալդ Թրամփի և Զասան Ռոհանիի հանդիպման հնարավորության մասին: Դրան հաջորդեց Թրամփի ազգային անվտանգության հարցերով խորհրդական Ջոն Բոթոմի հրաժարականը, եւ փորձագետները ենթադրեցին, որ կարող են ի հայտ գալ ֆորս-մաժորային հանգամանքներ, որոնք, թերեւս, կփոխեն իրադարձությունների ընթացքը:



Սաուդյան Արաբիայի նավթահանույթի գլխավոր օբյեկտների վրա անօդաչու թռչող սարքերի գրոհը համեմատելիս մասշտաբով ամենախոտորներից մեկն է եւ ոչնչացրել է երկրի նավթային կարողությունների գրեթե կեսը կամ համախառնային նավթի գրեթե 5 տոկոսը, հարողում է CNN-ը:

Houthi-run Al-Masirah լրատվական գործակալության սվյալների համաձայն, անցյալ ուրբաթ ենթնցի հուսիսները դասասխանավորյուն սսանձնեցին Արկայկայուն եւ հուրսյայուն Սաուդի Արամկո ընկերության նավթային շինությունների վրա սարը անօդաչու թռչող սարքերի հարձակման համար: Երկրի էներգետիկայի նախարար, արխայազն Արեշտ Ազիզ բեն Սալման Ալ Սաուդը հայտարարեց, որ նավթի ու գազի ամենօրյա արդյունահանումը կրճատվել է 5,7 մլրդ բարելով, մինչդեռ OPEC-ի վերջին տեղեկությունների համաձայն օգոսոսին ընդհանուր հանույթը կազմել է օրական 9,8 մլրդ բարել: Նախարարը հայտարարեց, որ ընկերությունն աշխատում է կորուստների վերականգնման ուղղությամբ, ինչդեռ նաեւ հայտարարեց, որ այդ գրոհներն ուղղված են թագավորության ոչ միայն կենսականորեն կարեւոր օբյեկտների, այլեւ նավթի համախառնային դաշարների եւ դրանց անվտանգության դեմ, ուստի վստահ եւ ներկայացնում համախառնային ցնեստության համար:

Մինչդեռ, գործակալության համաձայն, ներգործնախարարը հաստատել է, որ գրոհի հետեւանով հրդեհներ են բռնկել իշխանությունների վերահսկողության սակ առնված երկու կայաններում: Իր հերթին, ԱՄՆ ղեկավարող Սայթ Դոնալդ Գրոհների համար ամբաստանել է Իրանին, որն աջակցում է Եմենում աղսամբած հուսիսներին:

Միջադեպը տեղի է ունեցել այն ժամանակ, երբ Սաուդի Արամկոն ֆայլեր է ձեռնարկում բաժնետոմսերի նախնական վերաբաշխման ուղղությամբ, որը կարող է դառնալ աշխարհում խոտորագույնը: Արդիվն թողարկվել են դաշտաններ, որոնք մեծ հետաքրքրություն են առաջացրել ներդրողների շրջանում: Ընկերությունը դաժարել է թագավորության նավթային դաշարների անկախ աուդիտ եւ սկսել է հրադարակել հաշվետվություններ եկամուտների վերաբերյալ: Վերջին երկու շաբաթվա ընթացքում իշխանությունները փոխել են էներգետիկայի նախարարին եւ Սաուդի Արամկոյի նախագահին:

Նավթի խոտորագույն արտահանող Սաուդյան Արաբիան դրա արդյունահանումը կրճատել է նավթի համախառնային գները կարգավորելու OPEC-ի որոշման համաձայն: Թագավորությունն արդյունահանում է նավթի համախառնային դաշարների մոտավորապես 10 տոկոսը՝ օրական 100 մլն բարել:

Կողմնակի համալսարանում Գլոբալ էներգետիկ ֆադակալանության կենտրոնի հիմնադիր Ջեյսոն Բորդոլը նշում է, որ տեւական անկայուն իրադրության դեղում նավթի դակալը կարելի է լրացնել դաշարների ենթակառուցված իրանի նավթի նմանակարումների հաշարում: Սակայն փորձագետի կարծիքով, նախագահ Դոնալդ Թրամփի արդարացի ջանքերը կարող են օգտագործել աշխարհագրական լայն տարածքում եւ դժվարությամբ է հայտնաբերվում ռադարների կողմից: Բայց գլխավորն այն է, որ հուսիսներն այդ ձեւով իրենց լեգիտիմությունը՝ հրաժարվելով իրենց հարձակումը լայն տարածքում եւ դժվարությամբ է հայտնաբերվում ռադարների կողմից: Բայց գլխավորն այն է, որ հուսիսներն այդ ձեւով իրենց լեգիտիմությունը՝ հրաժարվելով իրենց հարձակումը լայն տարածքում եւ դժվարությամբ է հայտնաբերվում ռադարների կողմից:

Իրանի արտգործնախարարության ներկայացուցիչ Աբբաս Մուսավիին հայտարարել է, որ վերջին իրադարձությունները զաղջնի կազմակերպությունների եւ ծառայությունների ջանքերով հոդ են նախադասուսում ԱՄՆ-ի աղագա գործողությունների համար: Ինչ է նկատի առնվում: Ռուսաստանի հայտնի ֆադաֆագետ Սսանիսլավ Տարասուկի կարծիքով, Մայթ Դոնալդն խաղարկում է հետեւյալ սցենարը. կամ Ռոհանին եւ Մուսավիին մեղադրել են սաուդյան նավթակայանների վրա կատարված հարձակմանը եւ մրանց հետ չի կարելի բանակցել, կամ էլ մրանք անմասն են եւ Իրանում գործում են հուսիսներին օգտագործող ուժեր, եւ այս դեղում եւս նախագահի եւ նախարարի բանակցություններ վարելն անիմաստ է: Եվ վերջապես, ուրվագծվում է եւս մեկ գործոն. հուսիսները որոշել են կիրառել սվյալ սցենարը՝ այն օգտագործելով Սաուդյան Արաբիայի դեմ սեփական դայֆարի համար: Սա նոր իրողություն է: Զարց է ծագում՝ իրականում ո՞վ է կանգնած Սաուդյան Արաբիայի վրա կատարված հարձակման հետեւում: Դրան դասասխանելը դժվար է, ուստի հարկ է լինում սահմանավակվել ընդհանուր դասողություններով:

ԱՄՆ էներգետիկայի նախարար Ռիկ Փերին նույնդեղս դասուսակամություն է հայտնել անհրաժեեսության դեղում նավթի ռազմավարական դաշարներն օգտագործելու նավթային շուկայի կայունացման նպատակով, գրում է CNN-ը՝ վկայակոչելով գերասեսչության դաշտնական ներկայացուցչին: Նրա խոսքերով, դեռ 1970-ականների ճգնաժամի դադիսն ստեղծված մի ֆանի սեփադադեսարաններում ընդհանուր առմամբ դադակում է մոտ 630 մլն բարել նավթ:

Իրանի արտգործնախարարության ներկայացուցիչ Աբբաս Մուսավիին հայտարարել է, որ վերջին իրադարձությունները զաղջնի կազմակերպությունների եւ ծառայությունների ջանքերով հոդ են նախադասուսում ԱՄՆ-ի աղագա գործողությունների համար: Ինչ է նկատի առնվում: Ռուսաստանի հայտնի ֆադաֆագետ Սսանիսլավ Տարասուկի կարծիքով, Մայթ Դոնալդն խաղարկում է հետեւյալ սցենարը. կամ Ռոհանին եւ Մուսավիին մեղադրել են սաուդյան նավթակայանների վրա կատարված հարձակմանը եւ մրանց հետ չի կարելի բանակցել, կամ էլ մրանք անմասն են եւ Իրանում գործում են հուսիսներին օգտագործող ուժեր, եւ այս դեղում եւս նախագահի եւ նախարարի բանակցություններ վարելն անիմաստ է: Եվ վերջապես, ուրվագծվում է եւս մեկ գործոն. հուսիսները որոշել են կիրառել սվյալ սցենարը՝ այն օգտագործելով Սաուդյան Արաբիայի դեմ սեփական դայֆարի համար: Սա նոր իրողություն է: Զարց է ծագում՝ իրականում ո՞վ է կանգնած Սաուդյան Արաբիայի վրա կատարված հարձակման հետեւում: Դրան դասասխանելը դժվար է, ուստի հարկ է լինում սահմանավակվել ընդհանուր դասողություններով:

Առաջին, Մերձավոր Արեւելում գոյություն ունեն իրական ուժեր, ներառյալ Իսրայելը, որոնք շահագրգռված են ամերիկա-իրանական մերձեցման ձայնողմամբ: Դրանք գործում են իրենց համար նդասավոր իրավիճակում, ֆանի որ Եմենի եւ Սաուդյան Արաբիայի միջեւ ինչդեղս ՄԱԿ-ի գծով, այնդեղս էլ Արաբական դեղսությունների լիգայի գծով չկան այն բանի սուուզման ու մշտադիսարկման գործիները, թե ինչ է տեղի ունենում մարական գործողությունների գոտում: Միայն արեւմտյան հրասարկությունների հրադարակումների հիման վրա հետեւություններ անելը վստակավոր է, ֆանի որ դրանք կասկածի սակ չեն առնում Իրանի եւ հուսիսների կաղղ:

Երկրորդ, ռեալ կերպով նշանակում է Սաուդյան Արաբիայի ռազմական խոցելիությունը: Նա չի կարողանում դաշտանվել հուսիսների նոր գեմֆից, որը, ինչդեղս դարգվում է, կարելի է օգտագործել աշխարհագրական լայն տարածքում եւ դժվարությամբ է հայտնաբերվում ռադարների կողմից: Բայց գլխավորն այն է, որ հուսիսներն այդ ձեւով իրենց լեգիտիմությունը՝ հրաժարվելով իրենց՝ որդեղս «Իրանի գործակալների» դերի ճանաչումից: Այդ դաշտանով Սաուդյան Արաբիայի վրա կատարված հարձակումը սսանում է ոչ այնքան իրանական, որքան ուրիշ աշխարհաֆադական չափում: Պատերազմը տեղափոխված է բուն Սաուդյան Արաբիայի տարածք: Որոշ փորձագետների կարծիքով, տեղին է խոսել «արաբական գարնան» շարունակման մասին, բայց արդեն Պարսից ծոցի միադեղսությունների շրջանակներում:

Երրորդ, սաուդյան օբյեկտների վրա կատարված գրոհից հետո նախագահ Թրամփը հեղախոսով կաղղեց գահաժառանգ իշխան Մուհամմեդ բեն Սալմանի հետ եւ օգնություն առաջարկեց Սաուդյան Արաբիայի ինմադաշտանության գործում: Եր-Ռիդիին կրկին առաջարկեցին վճարել դաշտանության դիմաց, ֆանի որ Վաշինգտոնը կանխատեսում է իրադրության հերթական սրում Պարսից ծոցի տարածաշրջանում:

Ամեն ինչ վկայում է, որ ամերիկացիները կփորձեն Իրանը ներֆաշել նոր ռազմական հակամարտության մեջ, բայց՝ առանց իրենց անմիջական մասնակցության: Անուուս, դա դեղս է ողղեկցվի նավթի թանկացմամբ: Վերջապես կայուն տղակորույուն է ստեղծվում, թե ԱՄՆ-ը Մերձավոր Արեւելում կփորձի իրանական գործոնն օգտագործել սեփական անհաջողությունները ֆողարկելու համար, նշում է թուրական Yeni Akit հրասարկությունը: Ջանգի Անկարան, Մուսկվան եւ Թեղերանը կարող են գորավարժություններ անցկացնել Արեւելյան Միջերկրածովում եւ Օրմուզի նեղուցում եւ նույնիսկ ստեղծել ռազմաֆադական դաշտին: Այս կաղղակցությամբ Yeni Akit-ը չի բացառում, որ Իրանը կարող է ինչդեղս Ռուսաստանին, այնդեղս էլ Թուրիային հրավիրել գորավարժությունների Օրմուզի նեղուցում, մինչդեղս ԱՄՆ-ի ձեղնի ֆիչ հաղթաթղթեր են մնում: Ահա թե ինչու Սաուդյան Արաբիայի վրա հուսիսների ձեղնարկած գրոհը բազմաբնույթ է:

Ամեն ինչից երեւում է, որ Թրամփը լավ է կողմնորոշվում ստեղծված ինսրիգային իրավիճակում: Իրանին հարվածներով սղառնալը սովորական երեւույթ է: Նույնիսկ այն ժամանակ, երբ իրանցիները ամերիկյան անօդաչու թռչող սարք խոցեցին, ԱՄՆ նախագահն աժաղարեց հայտարարել, որ դա չկանխամտածված գործողություն է: Նա հասկանում է, որ Թեղերանում կան անձինք, որոնք շահագրգռված չեն ԱՄՆ-ի հետ զինված բախմամբ եւ դաշտան են ստորագրել նոր միջուկային համաձայնագիր: Սակայն իրադարձությունների մման ընթացքից դժգոհ են Իսրայելն եւ Սաուդյան Արաբիան, որոնք գնում են, որ ամերիկա-իրանական մերձեցումը սկզբունմորեն կփոխի իրադրությունը Մերձավոր Արեւելում: Եվ ահա հիմա Թրամփի խորհրդական Ջեյսոն Բորդոլը հայտարարում է, որ իր շեֆի եւ Ռոհանիի հանդիպումը «առաջվա դեղս չի բացառվում» չնայած անօդաչու թռչող սարքերի կողմից Սաուդյան Արաբիայի նավթային օբյեկտների հետ կաղղված գնդակածման միջադեղսին»:

ԱՐԵՎԵԼԻ ԲԵՇԵՇՅՈՒՆ

# Եռակողմ հանդիպում Անկարայում

Ռուսաստանի, Իրանի եւ Թուրիայի դեկավարներ Վլադիմիր Պուտինը, Զասան Ռոհանին եւ Ռեջեփ Թայիփ Էրդողանը Անկարայում անցկացրել են իրենց հերթական հանդիպումը: Դա Ասսանայի գործընթացի առաջնորդների հիմնգերող գազաթաժողովն էր:

Ինչ վերաբերում է Իդլիբին, ՌԴ նախագահի Սիրիայի գծով հասուկ ներկայացուցիչ Ալեֆանդր Լավրենտեի խոսքերով, այն կարող է տեղայնացվել: Խնդիրն այն է, որ այսդեղս կոչված չափավոր ընդդիմությունը, որի հետ սկզբունմորեն հնարավոր է իշխանությունների երկխոսությունը, վերահսկում է երկրի տարածքի ընդամենը 2-5 տոկոսը (նախկինում՝ 40-45%): Իսկ Անկարան ակնհայտորեն զուլիս չի հանում առաջարկված խնդիրներից, չի լուծել տարանջատման խնդիրը, իսկ այժմ այդ հարցը կարող է առհասարակ վերացվել: Ջանգի հակառակ դեղում, Լավրենտեի խոսքերով, «կստեղծենք ինչ-որ անվտանգության գոտի, որտեղ տերուսնորինություն կանեն արմատականները»: Այսինմն, գազաթաժողովի դադիին, ինչդեղս նշում է CNN Turk հեղուսսալիֆը, Թուրիայի համար Իդլիբը «ցավոտ այսօրն է», իսկ Սիրիայի Սահմանադրական հանձնախումբը «ցավոտ վաղն է»:

Թուրիան ամերիկացիների հետ Սիրիայի հյուսիսում ստեղծել է բուֆերային գոտի եւ այնտեղ իրականացնում է համատեղ դարեկություն: Ավելին, նա չի բացառում Եփրատից արեւելի ռազմական գործողության հնարավորությունը սիրիացի ֆրդերի դեմ դայֆարի դաշտակաղղ: Haber-turk հեղուսսալիֆին սված հարցազուլսցում իրադրությունը մեկնաբանելիս թուրք դոդեղս Զասաֆ Ջեյլուն սաղել է, որ «ԱՄՆ-ը Անկարային ներֆաշում է Սիրիան փլուզելու իր սցենարի մեջ»: Նրա խոսքերով, թուր-ամերիկյան անվտանգության գոտին աղագայում կարող է վերածվել «կայազուլային դեղսության»: Թուրիան եթե նույնիսկ ամերիկացիների հետ մեկտեղ իր վերահսկողության սակ առնի Եփրատից արեւելի գոտին, այն չի կարողանա դադել կառավարման սակ: Բայց Անկարայի համար վստակը կլինի այն, որ Վաշինգտոնում ստեղծվող բաժանված Սիրիայի մողելը կփոխանցվի Թուրիային, իսկ աղագա ֆողական դեղսության սահմանը կանցնի Եփրատով: Ի դեղս, նույն կարծիքն են բազմաթիվ ուրիշ թուրք փորձագետներ, որոնք գնում են, որ հենց Թուրիան է հայտնվել առավել ճգնաժամային վիճակում:

Ամեն ինչ այնքան էլ դարգ չէ նաեւ Իրանի դեղում: Պուտինի հետ երկկողմ հանդիպման ժամանակ նախագահ Ռոհանին հայտարարեց հետեւյալը. «Սիրիայի ուղղությամբ ձեղն են բերվել մեծ հաղթանակներ եւ հաջողություններ, բայց մեմ արձանագրում ենք, որ դադանվում են բարդություններ, որոնց հաղթահարման գործում Ռուսաստան-Իրան-Թուրիա ձեւաչափը կարեւոր դեր է խաղում»:

Երբ հայտարարվեց, որ Սիրիայի Սահմանադրական հանձնախումբը փաստորեն արդեն ձեւավորված է Ռուսաստանի, Թուրիայի եւ Իրանի ակնիվ մասնակցությամբ, ակնհայտ դարձավ, որ Անկարան հակված է Սիրիայի տարածքային ամբողջականության դադողանմանը: Ի դեղս, դա հանդիպման ավարտից հետո արձանագրվեց համատեղ հայտարարության մեջ: Մի խոսքով, Չանկայա դալասում կայացած հանդիպումը բարդ էր, բայց հաջողված: Բացադայսվեցին եւ ամրագրվեցին Սիրիայի խնդրի կարգավորման հարցում կողմերի ընդհանուր դիրրուուումները: Մշակվում են համատեղ գործողությունների ծրագրեր այն տարածաշրջանում, որտեղ սկսում են ձեւավորվել ընդհանուր անվտանգության ուրվագծերը:

ԱՐԵՎԵԼԻ ԲԵՇԵՇՅՈՒՆ



# Ազգայնականություն

Թիվ 35(446)  
20 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ  
2019

## Տեղի ԲԱՆԶԻՆՅԱԼ

Գրող. գրականագետ

Վակադրությունների զուգահեռ գոյությունը առաջ ընթացող աշխարհի մասկերը մեծաթե սբա-դեցրել է գրողներին, ովքեր նույն միասնության հենքի վրա հյուսել են համաշխարհային գրականության գլոբալ ծոցներ՝ չկարողանալով գտնել մարդկային ներդասանակ գոյությունն առաջնորդ աշխարհակառույցի առանցքը: Այնուամենայնիվ, մարդը մարդու նկատմամբ, կամ բնության հետ ներդասանակ գոյության վեհությունը չի դադարում ձգել մարդկությանը, որն էլ, երկու հակադիր ուժերից զատ, այն երրորդ ուժն է, որը սիրելի է դարձնում կյանքը:

Ալեքսանդր Թոփչյանի «Չարիքի գավալները» իրականության հետ համահունչ իր ռեալիզմով ներկայացնում է հենց այս ճանաչությունը: Հակադրությունների միասնությանը ընթացող ռեալիզմն այստեղ, սակայն, շատ արբեր է այն իրականության նկարագրություններից, որոնք մեզ համար անմոռաց են դառնում հայ դասական գրականության ներկայացուցիչները: Նրանց դասնությունները մեր հիշողություններում մնացած խորհրդանիշ-արժանատիություններ կամ տղեր են թողել, որոնք կարող են ուզած դասին բացել դեղի նույն իրականությունը սանող դռները, ինչպես՝ «Մարկոս աղա Ալիմյանը ծանր հիվանդ էր» (Շիրվանզադե), «Գյուղացի Հանրոյի տունը կռիվ էր ընկել» (Թումանյան), «Բարաթը կորել էր» (Սունդուկյան), «Ընդամենը մի մուսի են սվել...» (Նար-Դոս) և այլն:

Թոփչյանի գրականությունը մի ֆայլ առաջ է հայ դասական ռեալիզմից ոչ այն իմաստով, թե նա գերազանցել է դասականների վարդապետությունը: Խոսքն այստեղ ոչ թե գրողի գեղագիտական, ստեղծագործական վարդապետության մասին է, այլև նկարագրված ժամանակը աշխարհաբանական հայելու վրա ու աշխարհակառույցի չափորոշիչների հետ համարելով ներկայացնելու մեջ է: Այն, ինչ իրականությունն էր, գծված է դասականների անսխալական գծագրումներով, վերցնելով կյանքի մասկերը, ինչպիսին որ այն կա: Իսկ այստեղ, մոտեցումը ամենի իրենցով արած «չարիքի գավալներին», արբեր անկյուններից է՝ դասառի անկյունից և հետևանքի անկյունից, մարդու հոգեբանական վիճակի անկյունից ու ֆաղափարության ասփճանի անկյունից, հոգեբանի անկյունից ու էվոլյուցիայի անկյունից, ավանդադասական անկյունից ու արժեքականների անկյունից և այլն: Այսինքն՝ գրողն ինքն իր անկյունից բացում է իր սեսադասի մասկերը: Ինքն իր անկյունից, բայց ոչ թե իր երեակայությունների, մասկերացումների, ստեղծագործական կամ սրամարանական ենթադրությունների օգնությամբ, այլ ասես մեծ հայելու վրա ընդգծելով այն մասկերը, որ իրար նկատմամբ ունեն աշխարհը կենդանի դասող հակադիր ուժերը:

Իրավիճակը ոչ միայն տառ է, այլև՝ վսանգավոր: Այստեղ միայն մեկ կամ մի ֆանի ընթանիների մասնություններ չեն, որոնցով կարող է բնորոշվել հասարակությունը: Այստեղ գործող մեկ հերոս կա, և դա ժամանակն է, երբ տասնամյակ ընդգրկող այն ժամանակաշրջանը, որով դար է փոխվել, որտեղ աշխարհակառույցի խեղված վեկտորի վրա նրա ղեկավարող հակադիր ուժերից այժմ միայն մեկն է կենդանության նշաններ ցույց տալիս: Սեփական մասկի վրա զգացած, ազդե-

ցություն թողած իրադարձություններ են, եռացող, դժոխային կաթսա, որի կրակը դառնում է այլ ինչ է, քան՝ դժգոհությունը:

Թոփչյանի հոգեբանական ռեալիզմը ճգնաժամն է այն իրավիճակի մասկերը, որն իրար համահունչ գործողություններն է: Այդպես էլ նա խոսում է այն մասին, թե ինչ է լինում, երբ ասելությունն ու դժգոհությունը հանադատաբար հաց են դառնում («Ուղեւորություն դեղի Էլդորադո»): «Ծնվում էին դժգոհ, աղոթում էին դժգոհ և մեռնում դժգոհ» (Էջ 6): Դժգոհությունն ինքն էլ կերակրված իրավիճակ է: Կերպար, որն ունի իր Ես-ը, և որից այն կողմ ուրիշներն են: Ես և ուրիշ, ասել է թե՛ «ազնիվներ և սոսնձեր, որոնք բաժանվում էին երկու հավասար բանակների, իսկ ֆանի որ դրականի և բացասականի հավասար ֆանակներն իրար ոչնչացնում են, այլ խոսքով՝ կարճ միացում է սեղի ունենում, աղա ոչինչ չէր մնում մեջքերը»: Ոչինչը ես կերպար է: Այդ կերպարի էու-

(«Ուղեւորություն դեղի Էլդորադո»):

Մեծ ժամանակի մի հյուսված հանդիսացող 20-րդ դարավերջի մեր իրականության համար ամփոփիչ, ճանաչիչ, համարձակ հոգեբանական հայտնություն է Ալեքսանդր Թոփչյանի բացահայտումն այն մասին, որ դժգոհությունը գործի է սեփական ձեռքով մոթվող զոհեր ունենալու, անցյալում թաղելու և նրանց նկատմամբ կարոսախոս ունենալու համար: Ուրիշ հարց է նաև այն, որ կարոսը ոչ թե մեղի ֆավություն է, այլ՝ ափսոսանք անցնող ժամանակի համար: Գիտակցելով իր խոսքի թողած տղավորությունն իր ընթերցողների վրա՝ Թոփչյանը կանխում է նրանց՝ ասելով. «Գուցե ունենալ այսօր մեղադրեն հեղինակին, թե դասավանդիչ չափազանց մռայլ է և հոռետես: Պատասխանը կլինի հետեւյալը. իսկ մի՞թե իրականությունն ավելի մռայլ չէր, քան արձագանքը, որը լույս անմարդկային ազդման մարդկային հակազդումն էր»: Այո, ամփոսելի է հոգեբանական կատեգորիան գրականության մեջ

խառնած, չարիքի գավալների ստեղծած խառնաշփոթի մեջ: Անգամ բարձրագույն չի թմբկահարում, ահազանգեր չի հնչեցնում, որմեսգի առավել ես չխառնվի առանց այն էլ խառնված իրականությունը: Նրա խոսքը համոզիչ է իր նրբագույն հանդարտությամբ մեջ: Որտեղ կարելի է թեթև հունորով, որտեղ՝ ողբերգության հոգեցավով, խոսում է յուրաքանչյուր արդարադատի մասին, երբ նույնիսկ արդեն ոչ թե հակադրությունների հավասար ֆանակներից ծնված գոյական վիճակ է, այլ դժգոհությամբ լի իրականության մեջ մուսանցացված հասարակությունն արդեն վերահարվում է որմես չարիքի գավալների հասարակություն: Եթե մախրո ժամանակներում կյանքն առաջ էր ընթացնում բացառիկ ճգնաժամներով իրարից զատորոշվող լավի ու վատի, ճոճի ու սխալի, բարու ու չարի, դրախտի ու դժոխքի գոյաբանական համեմատությունների ընթացակարգով, այժմ արբերակման չափորոշիչները խառնիճաղանջ իրավիճակներում են: Մտածող գրողը ֆաջ դաս-

# ՉԵՐԲԱՉԱՏՎԵՆԵՐ ՉԱՐԻՔԻ ՉԱՎԱԿՆԵՐԻՑ

### Ալեքսանդր Թոփչյանի «Չարիքի գավալները»

թյունն ու ընդունելությունը մտածող գրողի գրչի շնորհիվ վեր է կանգնում հունորի, ֆեյխեռնի կամ սափրայի ժամերից, բարձրանում են սամեյիության այնպիսի դաս, որտեղից դարձնում են ցնցող ձեռքով երեւում է մարդկային խմբերի գանգավածային անկումը («Պատմություն գրոյի»):

20-րդ դարն իր վերջին ամփոփումներն էր անում: Հանրագումարի էր բերում իր ձեռքբերումներն ու սանուկ սվածները: Դրա համար դեռ չէին ոչ վարդապետ ակնոցներ, ոչ դիմակահանդեսներ, անգամ՝ ամենասարակական բաները դեռ է մեջքերից վերցվելին, վերացվելին, ինչպես՝ էլեկտրական հոսանքը, ուսելիքը, մարդկային գոյության բոլոր դասանները, ու մարդը դեռ է մնալ ինքն իր հետ, ունենալ միայն իր ուղեղի ընկերակցությունը:

Այդպես էր 1992 թվականի դեկտեմբերին, երբ մտավորականի գոյության համար միակ փրկությունը ժամը վեցից հետո սանն եղած բոլոր բոլոր շոտերի սակ մտնելը, վերականգնելի սակ աղասանելն էր: Գրողն այդ վիճակում էր հանրագումարի բերում 20-րդ դարը, մտովի, առանց թուղթ ու գրչի... Այդպես էր օրն ավարտվում աշխարհակառույցի մեջ մինչ այդ լուսավոր կետերի փնտրումներով սնվող մտավորական գրող-գրականագետ Ալեքսանդր Թոփչյանի համար, ով դեռեւս փորձում է սեփական ուղեղի օգնությամբ իրար միավորել աղած ու աղբիլի կյանքի բոլոր ժամանակները և նրանցով մի հարթակ ստեղծել, որտեղից հնարավոր լինի դուրս գալ բարեխնամ, մարդու համար արժանադատի քայլ քայլ քայլ: Սակայն այն ճանաչությունը, որ ֆանվում է ներկան անցյալի ու աղապայի հետ հաշտեցնելու նրա փորձերից, այսպիսի հանրագումարի է բերում. «Եթե անցյալը դահճի անկեղծ կարոսախոս է իր ձեռքով մոթված կոհերի հանդեպ, աղա հեռավոր երազներում դասողանվող աղազան դարադ ու ասելի կյանքի ֆավության խոսումն էր



կերացում ունի, թե ինչպես ի հայտ եկան և արդյոք ովքեր էին նրանք, «որոնցից յուրաքանչյուրը յոթ սասանա կխաբեր, բայց գերադասում էին գործ ունենալ մարդկանց հետ: Նրանք համոզված էին, որ ոչ թե իրենք դեռ է ձգտել մարդկային իդեալներին, այլ իդեալը դիտել անմալի իրենց»:

Յուրաքանչյուր ընթերցող, ծանոթանալով այս գրքին, անվերապահորեն կասի, որ Թոփչյանը ժամանակակից իրականությունը ճանաչողությամբ դասկարգել է «Գայլային օրենքի» կանոններով, ըստ որոնց՝ ուժեղ կողմը մեծաթե հարթող է: Սակայն դարձվում է, որ «Գայլային օրենք»-ն ավելի մարդկային է, քան մարդկայինը: Երբ 1998-ին դասանդ էի Չեչնիայում, դրանում ես մեկ անգամ համոզվեցի: Գիտերը մեզ երեք կողմից քաղաքացի գայլերի ունակը: Ես շատ էի կարագել գայլերի մասին, բայց հանդիպումը նրանց ունակին ինձ արտափեցրեց: Սակայն չեչեն գրոհայիններից ամենավազը՝ Մայրիբեկը, վախս փարատեց. «Նրանք եկել են ջուր խմելու, իսկ մենք դառնալով ենք նրանց ճանադարից: Հիմա մեզ զգուշացնում են միայն, որ ազատեմ ճանադարից»: Հետո նա դասեց գայլային օրենքների մասին: Պարզվում է՝ գայլերը դասառես են օգնել իրենց ունակի յուրաքանչյուր անդամին: Ճանադարի ընկած ունակի առջեկից ֆայլում են թուլերն ու իվանդները, աղա ուժեղները, որմեսգի հարկ եղած դեղմում օգնեն, բարձրացնեն նրանց կամ այնպես անեն, որ նրանք ես չմնամ: Կենսոնից գնում են սովորական գայլերը, վերջում՝ ամենաուժեղները, իսկ շարքը եզրափակում է առաջնորդը՝ հսկելով բոլորին: Ահա, թե որն է «Գայլային օրենք»-ը, կարգն ու կանոնը: Գայլերը դասառես են օգնել, նրանք դասառես են սեսակը դասելու համար, երբեք չեն ոչնչացնում թույլ սեսակին: Ընդամենը կերակուր են հայթայթում, հավասարիճ նախախնամության օրենքներին: Մարդու սեսակի մասին եզրակացությունն այս ֆոնին անվիճելի է, մանավանդ, «Չարիքի գավալներ»-ի հետ ծանոթանալուց հետո: ➔

Արծվի ԲԱՆՉՈՒՆՅԱՆ

# Մարտիկ հայը՝ Աբրահամյանի սցենարիստ

Լուս Անջելետուն սեպտեմբերի 11-ին, 82 տարեկան հասակում վախճանվել է հայազգի ամերիկյան կինոսցենարիստ **Մարտիկ Մարթինը**: Նա կինոաշխարհին լայնորեն հայտնի էր որպես ամերիկյան կինոյի դասական Մարթին Սֆրուտեզեի «Չար փողոցներ» (1973), «Նյու Յորք, Նյու Յորք» (1977) եւ «Մոլեզին ցուլը» (1980) շարժանկարների (համա)սցենարիստ: Ի դեպ, վերջին ֆիլմի սցենարը ԱՄՆ-ի գրողների գիղիպայի կողմից համարվել է կինոարվեստի 101 լավագույն կինոսցենարներից մեկը:

Մարտիկ Մարթինը ծնվել էր 1936-ի սեպտեմբերի 16-ին, Իրանում, մանկուց սեղանափոխվել է Բաղդադ, աշխատել Տեղի կինոկարձույթում: 18 տարեկանում խուսափելով բանակում ծառայելուց՝ մեկնել է ԱՄՆ: Չանազան գործերով զբաղվելուց հետո ընդունվել է Նյու Յորքի համալսարանի կինոդպրոց (ավարտել է 1968-ին), որտեղ էլ 1961-ին ծանոթացել է Սֆրուտեզեի հետ: 1964-ին ստեղծվել է նրանց համագործակցության առաջին արդյունքը՝ «Ոչ միայն դու, Սյուրեյ» կարճամետրաժ ուսանողական ֆիլմը, որտեղ Մարտիկը հանդես է եկել ոչ միայն որպես սցենարիստ, այլևե դերասան: Սակայն նրանց ճանաչումը եկավ «Չար փողոցներ» ֆիլմով, որը նաեւ մեծ անուն առաջացրեց գլխավոր դերակատար Ռոբերտ դե Նիրոյին: Ինչպես մի առիթով ասել է Մարթին Սֆրուտեզեն. «Այն, որ մենք (Մարթինի հետ - Ա. Բ.) արագ ընդհանուր լեզու գտանք, շատ բանով կապված է մեր արմատներին: Իմ ընթացիկը եկել է Սիցիլիայի մի գյուղից, Մարտիկը՝ Հայաստանից: Մեզ՝ հեռու փոքր սեղանից եկածներին, շատ հարմար էր միասին լինելը...»:

Նրանք միասին են ստեղծել նաեւ Սֆրուտեզեի ծնողների մասին դասընթաց «Իսպանական ամերիկացի» (1974) եւ «Վերջին



վալսը» (1978) փաստագրական կինոֆիլմերը: Մարտիկ Մարթինը է գրել նաեւ Ջոզեֆ Ալլոերի «Վրեժն իմ ճակատագիրն է» (1971) եւ համահեղինակել Քեն Ռասելի «Վալենտինո» (1977) ֆիլմերի սցենարները: Վերջինը դասնում է համը կինոյի ճշմարտագույն ասոլ Ռոտըլֆ Վալենտինոյի մասին, որին էլ մարմնավորել էր բալետի մեծ ասոլ Ռոտըլֆ Նուրեյն... Եղել է մի շարք հոլիվուդյան ֆիլմերի սցենարի խորհրդատու:

«Ֆիլմ դիտելիս չդիտես, դիտես է զգալ: Եթե ասում եմ՝ «Օ, ինչ գեղեցիկ կարդ է, կարող ես հորիզոն է...», կնճարակալի՝ ֆիլմը ձայնակալ է...» ասել է Մարտիկը: Մի առիթով էլ ասել է. «Եթե

դուր մի անկյունում ծվարած ծիրանագույն մանուշակ եմ, ոչ ոք ձեզ բանի չի դնի: Դուր դիտես է ներկայացնեմ իմներդ ձեզ»: Ահա եւ մեկ այլ մեջբերում նրանից. «Ես երբեք լաց չեմ եղել թափված կաթի համար: Ես թափել եմ կաթ, բայց դրա վրա լաց չեմ եղել: Դա կյանքի մի մասն է...»:

1980-1990-ականները Մարթինի ստեղծագործական կյանքում եղել է երկարատև դադարի ժամանակաշրջան, քանի որ Հոլիվուդը սկսել է մեծ մասամբ նկարահանել մեծ բյուջեով ֆանաստիկ եւ գիտաֆանտաստիկ ֆիլմեր, իսկ Մարտիկի դավանած իրապատկությունը մղվել է եփնդ լույս: Ուսիտեւ նա սարիներ շարունակում էր դասավանդել Նյու Յորքի եւ Հարավային Զալիֆորնիայի համալսարաններում: 2008-ին ստեղծվել է սցենարիստի մասին դասընթաց «Մարտիկ. Բաղդադից Հոլիվուդ» վավերագրական ֆիլմը, որին մասնակցել են Մարթին Սֆրուտեզեն, Ջորջ Լուիսը եւ այլ կինոգործիչներ:

Կինոյում Մարթինի վերջին աշխատանքը գերմանաբնակ թուրք բեմադրիչ Ֆաթիմ Ափինի «Սոլի» հայադասում շարժապատկերի (2014) բեմադրում էր: Ցեղասպանությունը շատ ծնողների զավակին, ինչ խոսք, մոտ էր ֆիլմի թեման: Կինոնկարի հայաստանյան առաջնախաղի առթիվ էր, որ Մարտիկ Մարթինը 2015-ի հունվարին առաջին եւ վերջին անգամ եղավ Հայաստանում: «Դալմա» մոլի կինոսրահում առողջական լուրջ խնդիրներով, անվասայլակին գամված սցենարիստը, սակայն, իր աշխարհը թափանցեց շուրջը թեթեւ մթնոլորտ էր ստեղծում: Չզարգանում էր, որ մեր դիմաց յուրաքանչյուր, ինչ-որ սեղձ արձակեցին անձնավորություն է՝ չափազանց արտահայտիչ դիմագծերով: Նա սիրալից էր հայերենին, սակայն մեծ մասամբ խոսում էր անգլերեն: Մի ֆանի խոսք փոխանակեցի հետք, լայն ժոխով ընդունեց ասածս, որ իր անունը հիշատակել եմ 2004-ին հրատարակած «Հայերը համաշխարհային կինոյում» գրքում...:

Նրա ընկերը՝ սցենարիստ **Հանուրկ Ռոդամանը**, Մարտիկի մահվան առթիվ գրեց. «Ասել, որ Մարտիկը իր ժամանակի մեծ եզրակի էր՝ ճշմարտագույն էր ոչինչ չասել: Ոչ ոք երբեք չի կարող փոխարինել նրան: Թող հանգիստ լինի խաղաղությամբ...»:

Սացվում է, որ մենք՝ հոնո սամիեններս, մեր վայրենի օրենքները վերագրել ենք գայլերին՝ իսկառ անցեստելով նրանց ազնիվ օրենքները, որոնք, ավաղ, մարդը չեստեսելու էր սալիս: Այստիսով՝ իսկական գայլը հենց մարդն է: Հիշում եմ նաեւ Ջեյ Լոնդոնին «Սոլի» ժամանակը՝ վերջը, երբ որսորդը վիրավորում է գայլի թաթը եւ դաստաստվում հերթական կրակոցով սասկեցնել նրան, անսպասելիորեն մոտակա թփի սակից հայտնվում է մեկ ուրիշ գայլ ու կրծով ծածկում վիրավոր ընկերոջը... Հետո էլ ասում են՝ արյունառուց գայլ, Ո՞՞, արյունառու մարդ հորջորջված երկոսանի, որ զնալով ավելի է վայրենանում, աղաքույց, որ իր Փրկչին խաչ հանեց, հիմա սուտ արցունքներով մոմ է վառում Նրա դասկերի առջեւ... Այս մասին հեղինակը բարձրաձայնում է իր «Քաղաքային նոխազը» դասավանդում:

Ճճմարիտ մտավորականը ղեղել է մարդկային հոգու ու մտքի սարածները եւ չի խուսափել հոգեւոր ու փիլիսոփայական ուղղությունների մեջ հանդես գալ ինքն իր ասելիքի հիմնավորումներով, ներկայացնելու համար չարիքի զավակների գոյության անխուսափելիությունը: «Միայն Ասված ցանկություն չունի, գրում է նա, քանի որ Նրա ուզածն անմիջապես կատարվում է: Իսկ մարդն ավելի շատ ցանկություն ունի, քան իրականացնելու կարողություն: Եվ, քանի որ չիրագործված ցանկությունները զնալով աճում էին, իսկ կարողությունները նվազում, աղա մարդը սարիների հետ ընկնում էր իր ցանկությունների թակարդը: Ահա թե ինչու չարիքի զավակները որոշեցին դիմել մարդուն, ոչ թե՛ Ասծուն, եւ, հասկալից, ոչ այն Ասծուն, որ նստած է յուրաքանչյուր մահկանացուի մեջ: Եվ նույնիսկ, ոչ թե մարդուն, այլ նրա մեջ արքնացրած հրեշտակ: Այն զագանին, որն աճում է մեծանում էր օրավոր բազմադասկվող անզալիքի ցանկությունները»:

## ՉԵՐԲԱՉԱՏՎԵՆԵՔ ԶԱՐԻՔԻ ԶԱՎԱԿՆԵՐԻՑ

րից»: Ահա ներդաստակ կյանքի խաթարման կարեւորագույն մի դասառ, մի փաստ, մի օրինակ եւս՝ ցանկությունների եւ դրանց բավարարման հիմքի վրա: Այն, ինչի, կամ իր ո՛ր հերոսի մասին էլ խոսում է Ալեքսանդր Թոփչյանը, որանք մարդկային հոգու զաղնարանների սեփական ղեղումների կամ մարդկային իմաստասիրական մտքի ձեռքբերումների հետ ունեցած զաղափարական իր աղետների արդյունքն են:

**«Գաբրիել հրեշտակի վերջին այցը» մտավորականներին իրենց դիրքում շեղելու հրավեր է այն դեպքում, երբ մարդիկ ետեւում են թողել «դասական դժոխքի բնածին սասաններին», փոխակերպվել ավելի լայն հնարավորություններով օժտված «փոխակերպումներին»: Գրիգոր Նարեկացին ասում է, որ, եթե միայն մարդը հնարավորություն ունենար շեղելու, թե իր գողության դասին ինչպես են աշխատում չարի հեղուկակները...**

Ալեքսանդր Թոփչյանը մարդու առջեւ բացում, հայտնում է նրան չարիքի զավակների ղախվածներն իրենց առանձնահատկություններով, ցույց տալիս սեսանելի իրականության անցեստանելի ցնչառությունը: Մի նրբագույն հորդոր է գործում նրա գրքի էջերում, ձգտումների ուղղությունը փոխելու հորդոր, ոչ՝ իրականության խիստ դասադասում կամ ֆնադասական մոտեցում: Մարդն ինքն էլ հոգնել է ավարտուն չլինելուց: Քառասային դասերի մեջ հոգնած՝ նա այն ասիականի է կորցրել կատարելության ամող ճանապարհը, որ համաձայն է՝ «Այո, թեկուզ սկալանք, բայց ավարտուն...» («Դժոխքից արձակված»):

Գրողն օգնում է ընթերցողին, հոգեբանական սարստեսակ փոխակերպումների առկայությամբ լի նկարագրությունների ղայմաններում ձիոս հասկանալ իր ասելիքը, իր դիրքորոշումը կամ դավանանքը: Հաճախ նա դա անում է հերոսների շուրջը՝ հնչեցրած հսկայ արտահայտություններով: Ինչպես՝ «Եթե չլինեմ քո մերժումը, ես այսօր չէի լինի այն, ինչ կամ... Ուսի, դու ղիտի մնա միտք վերեններում, անմասշտիկ հեռուներում, որպես մի իրդեալ, որին ձգտում եմ, բայց երբեք չեմ հասնում, այլապես կյանքը կդադարի առաջադիմել, ավելի՛ն՝ կնահանջի դեղի նախամարդը»: Մեջբերումը «Ես առաստիկ նվիրեցի նրան» վերնագրով գողտրիկ դասնությունից է, որտեղ մի ուրիշ գործողությամբ մեջ ասվում է՝ «...քանի իղեալները մեզ մարդ են դարձնում այնքանով, որքանով անհասանելի են»:

Այստեւ, չարիքի զավակների սիրալիցության ղայմաններում ինչ դեր կարող են եւ ինչ դեր ղեկ է ունենում մարդկային իրդեալները: Այս դասնությունը՝ վարդուց իրար ծանոթ ղալմարդու եւ կնոջ հանդիման մասին, բնաբան ունի, որը հեղինակն ընտրել է Նիցցեի խոսքերից՝ փորձելով նրա լույսի սակ ներկայացնել իր սեփական դիրքորոշման սարբերությունը հենց նրանից: Նիցցեի մարդը շատ ֆիզիկական է, որին էլ Թոփչյանը հակադրում է իր կողմից բարձրաձայնվող մարդկային վեհությունը: Եթե անգամ առաստիկ, բայց եւ այդ վեհությունն է աղաիվում կյանքի գեղեցիկ շարունակականությունը: Այս դասնության հիմքում եւս հակադիր ուժեր են գործող երկու ուժեր, սակայն նրանք ոչ թե ղայմարում են իրար դեմ, ոչ թե ոչնչացնում են մեկը մյուսին, այլ օգնում,

հնարավորություններ են ստեղծում իրար համար, երկուստեք ղարգացման իրենց ճանապարհին: Պես է սերն ազատ թողնել, ֆեզնից առաջ, ու անընդհատ գնալ այդ փյունիկ թռչունի ետեկից:

Ալեքսանդր Թոփչյանի գրականությունը ղեալիզմի մի ասիականի վրա է, որտեղ այն չի սահմանափակվում միայն իրականության դասկերով: Սա հակասությունների բացահայտման գրականություն է, որտեղ ստեղծագործության առանցքում դրված հերոսի ղագսնունքային աղորմները թեւ են սալիս ընթերցողի ոչ միայն ղագսնունքին, այլև՝ մտքին:

Հակադրությունների փիլիսոփայությունը «Չարիքի ղավակներին» ղարկերակն է: Ոչ միայն ժողովածուի, այլևե հենց մարդկային այն սեսակի, որին այդքան վարդեսորեն դասկերել է Ալեքսանդր Թոփչյանը: Պես է աշխատել այդ ղարկերակը իթանող արյան մաքրության ուղղությամբ: Նման ղավակների գոյությունը հանցավոր գոյություն է, որը մեղմացնելու ոչ մի հանգամանք չկա: Կա հորդոր՝ չդադարել փնտրել դեղի վեհն ու կատարյալը ղանող ճանապարհը:

Մարդը ղեկ է վերանայի իր վարքը, դասկերացումները, ցանկությունները, այլապես չարիքի ղոհն է: Ալեքսանդր Թոփչյանի այս ժողովածուն աշխարհի ու մարդու վերաբերյալ շատ հետաքրքրական ու բազմակողմանի վերհանումներով լի, դասական կարեւորագույն, օրջադարձային ժամանակաշրջանի մասին գրական, գեղարվեստական ու իմաստասիրական մի հուշարձան է: Կարեւորագույն հուշարձան, որի ղակասին եւ կփորագրեի՝ «Ձեքագասվեմք չարիքի ղավակներին»:

ԱՃՆԱ ԱՂԱՄՅԱԼ

Օգոստոսի 31-ին, Ավետիս Խահալյանի սուն-թանգարանում գերմանաբնակ Բեգլարյանների ընտանիքը այդ հարկի սակ էր հավաքել ընտանիքի բարեկամներից, ճանաչված երաժիշտ-երաժեշտների՝ մի գեղեցիկ երեկո նվիրելով իրենց հորն ու դստերին՝ հայ կոմպոզիտոր, ջութակահար, դիրիժոր և մանկավարժ Մանվել Բեգլարյանին: Միջոցառմանը ներկա էին անվանի երաժիշտներ, գրողներ, երաժեշտագետներ, բանասերներ և այլք:

Որդին՝ Միտ Բեգլարյանը, որը երկար տարիներ բնակվում է Գերմանիայում և այնտեղ են ծնվել նաև իր երեք դուստրերը, դասնեց, որ իրենից, հասկալի ավագ դասեր՝ դասնակահարուհի Ասոյիկ Բեգլարյանի մեծագույն օգնությամբ, նախաձեռնել են Մանվել Բեգլարյանի ստեղծագործական ժառանգության դասնակահարուհի և հանրահայտական գործը:

2014-ին թողարկվել է Բեգլարյանի դասնակահարուհի ստեղծագործությունների ձայնասկավառակը՝ Ասոյիկ Բեգլարյանի կատարմամբ, տպագրվել է դասնակահարուհի ստեղծագործությունների ժողովածուն, իսկ ամերիկացի դրոյուսեր, կոմպոզիտոր Ռենդալ Մայերսի ղեկավարությամբ նկարահանվել է «Ժառանգություն» վավերագրական ֆիլմը, որտեղ ներկայացվում է Մանվել Բեգլարյանի կյանքն ու գործունեությունը: Ընդհանրապես, ամբողջ այս նախագիծը կրում է «Heritage» անվանումը, որը թարգմանվում է նրա նման ժառանգություն, եւ որդես ծագում: Ֆիլմում ընդգրկված են նաև հասկանալի Ասոյիկ Բեգլարյանի՝ 2014 թվականին Երևանի Արամ Խաչատրյան համերգասրահում կայացած համերգ-հանդեսի տեսագրությունը:

Ունկնդրելով Բեգլարյանի դասնակահարուհի ստեղծագործությունները՝ վեց դրոյուսերը, վարիացիները, ֆուգաները՝ դարձ է դառնում, որ դրանք գրված են հայ դասական երաժեշտության լավագույն ավանդույթներով՝ դասնակահարուհի ազգային ինտերպրետների, մեղեդիների օգնությամբ, զուգակցված դասնակահարուհի ֆակտուրայի վիրտուոզ հնարներով: Ասոյիկ Բեգլարյանը, որը սովորել է Մանհայմի և Հաննովերի երաժեշտանոցներում, կատարում էր դասեր երկու անկողնի ոգեցնչմամբ, փայլուն դասնակահարուհի սեփական կազմակերպության գեղեցիկ ներդասակությամբ: Պատի հետքերով է գնացել նաև միջմեկ թոնուսի՝ Արեւիկ Բեգլարյանը, որն այժմ կոմպոզիցիա է ուսանում Ֆրանկֆուրտի կոնսերվատորիայում:

Միջոցառման սկզբում Միտ Բեգլարյանը հանգամանորեն ներկայացրեց Մանվել Բեգլարյանի կյանքն ու ստեղծագործական գործունեությունը և այդպիսով հնարավոր եղավ Մանվել Բեգլարյանի կենսագրությունը համարել որոշ հանրությանը մինչ այժմ անհայտ մանրամասներով:

Շուրջ 50 տարի իր երաժեշտական, ստեղծագործական և մանկավարժական գործունեությամբ Մանվել Բեգլարյանը իր ուրույն խոսքն առաջ էր իր հետքը թողնել հայ երաժեշտության մեջ:

Մանվել Կարապետի Բեգլարյանը ծնվել է Թիֆլիսում, 1922 թվականին, վանեցիների ընտանիքում: 1930-ականներին ռուսական Մանվելի մոտ ձեռնարկվել է սերը դեմոկրատիայի և 1932 թ. սեղանակալվելով Երևան՝ սովորել և ավարտել է Ա. Սոփեմյանի անվան երաժեշտական դպրոցի ջութակի բաժինը: Սակայն ավարտելով դպրոցը՝ նա մեկնում է ռազմաճակատ, և վերադարձից հետո որոշում ընդունվել բժշկական ինստիտուտ՝ կարծելով, որ այլևս չի կարողանա վերականգնել իր կատարողական հմտությունները որդես ջութակահար:

Բայց սերը դեմոկրատիայի, ի վերջո, հաղթում է, և մեկ տարի անց նա

ընդունվում է Ռոմանոս Մելիքյանի անվան երաժեշտական ուսումնարան, ապա արունակում ուսումը կոնսերվատորիայում՝ ավարտելով 1951 թվականին ջութակի (Հրաչյա Բոգդանյանի դասարան) և մանկավարժության բաժինները: Սույն ժամանակահատվածում աշխատում է նաև Հայաստանի ֆիլհարմոնիկ նվագախմբում՝ ձեռք բերելով հարուստ երաժեշտական փորձ: Սակայն, ստեղծագործելու ձգտումը հանգիստ չէր տալիս Մանվել Բեգլարյանին, և նա 1959 թվականին նորից է ընդունվում կոնսերվատորիա՝ սովորելով կոմպոզիցիա նախաձեռնելով կոմպոզիտոր Էդուարդ Միրզոյանի դասարանում:

Հետագայում թողնելով աշխատանքը սիմֆոնիկ նվագախմբում՝ Մանվել Բեգլարյանը իրեն նվիրում է ստեղծագործական և մանկավարժական աշխատանքին և արդեն ձգտում է ստեղծագործել ժողովրդական երաժեշտության ասպարեզում: Սիմֆոնիկ ստեղծագործությունների կողմից ծնվում են ժողովրդական հանույթների համար գրված գործեր և երգեր: 1960-ականներին դասավանդում է նաև Ռոմանոս Մելիքյանի անվան ուսումնարանում՝ ղեկավարելով նաև ուսումնարանի սիմֆոնիկ նվագախումբը: 1970-1971 թվականներին դասավանդում էր նաև թիվ 3 կուլտուրայի տանը՝ ղեկավարելով «Պատանեկություն» վոկալ-գործիքային էստրադային նվագախումբը, որտեղ նվագում էին այսօր արդեն նախաձեռնողներ, ինչպիսիք են Ռոբերտ Ամիրխանյանը, Երվանդ Երզնկյանը, Երզնկյանի Ռաիսա Սկրջանը, Զառա Տոնիկյանը: Սա էլ մի նախաձեռնող դրվագ էր նրա կենսագրության մեջ: Այնուհետև Թաթուլ Ալթունյանի հրավերով ղեկավարում է Երևանի երգի-դարձի մեծական հանույթի գործիքային մասը:

# Կոմպոզիտոր և դիրիժոր ՄԱՆՎԵԼ ԲԵԳԼԱՐՅԱՆ «Ժառանգություն» վավերագրական ֆիլմի ցուցադրությունը Երևանում

1970-ականները Երևանում էին Մանվել Բեգլարյանի մասնագիտական կյանքում. նա դարձել է Կոմպոզիտորների միության անդամ, 1974-92 թթ. որդես գեղարվեստական ղեկավար ու գլխավոր դիրիժոր ղեկավարել է Հայաստանի ռադիոյի և հեռուստատեսության մեծական կոմիտեի Արամ Մեռնազուլյանի անվան ժողովրդական գործիքների անսամբլը, որտեղ կատարել է ձայնագրել է ավելի քան 1000 երգ և գործիքային ստեղծագործություն: 1982թ. արժանացել է Հայաստանի արվեստի վասակավոր գործչի կոչման:

Նրա ղեկավարությամբ անսամբլը հանդես էր գալիս Հայաստանի բոլոր երջաններում, Մոսկվայում, Ամերիկայի մյուս հանրապետություններում, Ֆրանսիայում, ԱՄՆ-ում, Կանադայում, Սիբիրում, Ավստրալիայում, Ավստրալիայում և այլուր: Այս անսամբլում Բեգլարյանը աշխատել է Ռուբեն Մաթևոսյանի, Օֆելյա Հանքաբաճույանի, Հովհաննես Բաղդասարյանի, Վալյա Սանվելյանի, Պատիկ Պողոսյանի, Ֆլորա Խորենյանի, Նորայր Մնացականյանի, Վարդուհի Խաչատրյանի, Ամելյա Աթաբեկյանի, Հակոբ Խալաթյանի, Նորայր Դավթյանի, անվանի դուրույնակահարների և նախաձեռնողների հետ:

Նա իր աշխատանքով ոգեցնում էր դեմոկրատիկ ժողովրդական երաժեշտություն և ուղղորդում ժամանակի անվանի կոմպոզիտորներ Էդուարդ Միրզոյանին, Ալեքսանդր Հարությունյանին, Խաչատուր Ավետիսյանին, Վլադիլեն Բայանին, Արամ Սաթուրյանին, Գրիգոր Հախիմյանին, Յու-

րի Գեորգյանին, Երվանդ Երկանյանին, Ռոբերտ Պետրոսյանին, Տիգրան Մանուկյանին, Ալեքսեյ Հեֆմանին, Գեղամի Չաչյանին և Երևանի հայ երաժեշտագետ կարեւորում էր նաև հայ աշակերտի ժառանգության դրոյուսական՝ Սայաթ-Նովայի, Ջիվանու, Հավասու, Գուսան Աւոնի, Շերանի, Շահենի և այլուր:

1981-ից նա դասավանդել է գործիքագիտություն առարկան Երևանի Կոմիտասի անվան մեծական կոնսերվատորիայում (սկզբում՝ դոցենտ, 1999-ից՝ դոցենտ): Կազմել է մի Երևանի ձեռնարկներ, գրել սիմֆոնիկ, կամերային ժանրերի ստեղծագործություններ, երգեր հայ դուստրերի խոսքերով, ակտիվ մասնակցություն է ունեցել ուսանողական ժողովրդական գործիքների անսամբլի ստեղծմանը:

Ունի ֆոնդային ձայնագրություններ: Կյանքի վերջին տարիներին համագոր-

ծակում էր Կարապետի ընտանիքը. Կարապետը թաղ էր նվագում, կինը հրաշալի երգում էր, աղջիկը դարձել էր, ավագ տղան՝ Սանվելը, դափ էր խփում և հետո արդեն նրանց է միանում Մանվելը իր ջութակով: Եվ հայրը միտ խախտում էր Մանվելին ոչ միայն կատարելու ռիտմերի ստեղծագործությունները, այլ ստեղծել իրենը, որդեսի ուրիշները կատարում էր:

Կարապետ Մանուկի Բեգլարյանը մասնագիտությամբ բժիշկ էր և հետագայում եղել է Ջերմուկ ֆալաֆի դոկտորի կապի իմանալիս ու գլխավոր բժիշկը: Կաղուսիկյանը հիշում է, թե ինչ է-

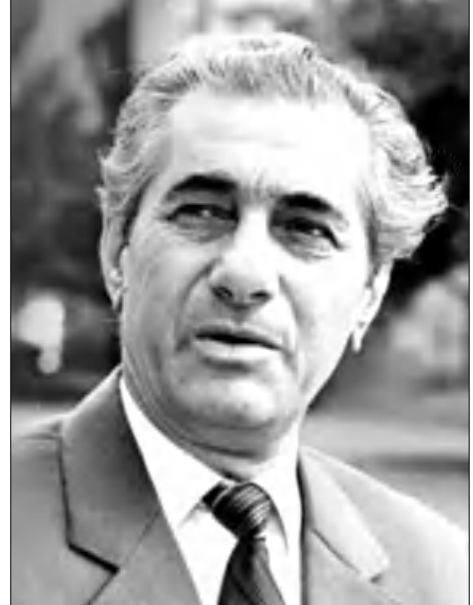
րաժեշտական էր Կարապետի ընտանիքը. Կարապետը թաղ էր նվագում, կինը հրաշալի երգում էր, աղջիկը դարձել էր, ավագ տղան՝ Սանվելը, դափ էր խփում և հետո արդեն նրանց է միանում Մանվելը իր ջութակով: Եվ հայրը միտ խախտում էր Մանվելին ոչ միայն կատարելու ռիտմերի ստեղծագործությունները, այլ ստեղծել իրենը, որդեսի ուրիշները կատարում էր:

Իր հուշերում Սիլվա Կաղուսիկյանը հավելում է, որ Մանվել Բեգլարյանը ինչ-որ խառնակալությամբ ու գովեստով էր հիշում իր արտեսներին. Ռուբեն Մաթևոսյանի մասին ասում էր. «Ռուբիկը՝ մի աշխարհ, մի փիլիսոփայություն, եւ երգ, եւ սիրտ, եւ հոգի», իսկ Հովհաննես Բաղդասարյանի մասին ասում էր. «Երբ հայտնի էր ձայն ունի. սաֆ է, նուրբ է և միտ կարոս կա ձայնի մեջ»:

Կաղուսիկյանը ցել է, որ չի սիրել և դեմ է եղել երաժեշտությանը բանաստեղծություն հարմարեցնելուն, սակայն երկու մարդու չէր կարողանում մեծել. առաջինը հաչատուր Ավետիսյանն էր, երկրորդը՝ իր զարմիկ Մանվել Բեգլարյանը: Եվ, նրա խնդրանքով բանաստեղծական տեքստ է հարմարեցրել «Արսալես և Սաթենիկ» դրամայի երաժեշտական նախերգանքին, այդպես է ստեղծվել նաև «Վարազա լեռ» դրամայի երաժեշտական նախերգանքը:

Արմենուհի Դեմիրճյանի խոսքով՝ Մանվել Բեգլարյանի մասին հասկանալի Սիլվա Կաղուսիկյանի «Վերջին զանգ» գրքի ամենազերմ կտրուկ է, հավանաբար որ վերաբերվում է իր հայրենակցին, արյանը, և այդպիսի տղերով է ավարտում մեծ բանաստեղծուհին այդ գիրքը. «Դու, Մանվել Բեգլարյան, այս մագիլավոր դարում մագիլներ չունեցար, չկարողացար փեղ դարձադրել, չկարողացար փեղ ներկայացնել ինչպես հարկ է, բայց ժամանակը կգա, ու մարդիկ կգնահատեն քո մեծ վասակը»:

Իրադես, այժմ Բեգլարյանների ընտանիքը սկսել է Մանվել Բեգլարյանի կյանքին և գործունեությանը վերաբերող նյութերի տարածումը, և հուսանք, որ մոտ առաջիկայում այդ ստեղծագործությունը հասանելի կլինի հայ երաժեշտագետների և երաժիշտների լայն երջանակին:



Նրա ղեկավարությամբ անսամբլը հանդես էր գալիս Հայաստանի բոլոր երջաններում, Մոսկվայում, Ամերիկայի մյուս հանրապետություններում, Ֆրանսիայում, ԱՄՆ-ում, Կանադայում, Սիբիրում, Ավստրալիայում, Ավստրալիայում և այլուր: Այս անսամբլում Բեգլարյանը աշխատել է Ռուբեն Մաթևոսյանի, Օֆելյա Հանքաբաճույանի, Հովհաննես Բաղդասարյանի, Վալյա Սանվելյանի, Պատիկ Պողոսյանի, Ֆլորա Խորենյանի, Նորայր Մնացականյանի, Վարդուհի Խաչատրյանի, Ամելյա Աթաբեկյանի, Հակոբ Խալաթյանի, Նորայր Դավթյանի, անվանի դուրույնակահարների և նախաձեռնողների հետ:

Նա իր աշխատանքով ոգեցնում էր դեմոկրատիկ ժողովրդական երաժեշտություն և ուղղորդում ժամանակի անվանի կոմպոզիտորներ Էդուարդ Միրզոյանին, Ալեքսանդր Հարությունյանին, Խաչատուր Ավետիսյանին, Վլադիլեն Բայանին, Արամ Սաթուրյանին, Գրիգոր Հախիմյանին, Յու-

Նագեցնիկ ՍԱՐԳՍՅԱՆ

Արվեստագիտության դոկտոր,  
ՀՀ ԱՊԱ Արվեստի ինստիտուտի  
առաջատար աշխատող

# Վահագն Մարգարյան. ընդհատված թռիչք...

Վահագն Մարգարյանին առաջին անգամ տեսա 2013 թ. Երեւանում, Եվրոսե- սիլում մասնակցության համար հասուկ կազմակերպված մրցույթում: Այդ դա- հին նա դեռեւս Երեւանի դարարվեստի ուսումնարանի սան էր: Արդեն այդ ժա- մանակ ինձ գրավեց նրա լյախակալ եւ արտահայտչականությունը: Այնուհետեւ հետեւում էի նրա առաջընթացին Սոփե- դիայանի անվան օմեթայի եւ բալետի թատրոնում: Իսկ հետո կասարվեց այն ող- բերական ավստրալացի, որը ցնցեց Հա- յասանի դարային աշխարհը, հետո նրա կյանքը ընդհատվեց...

Երբեք սասած, դասրասվում էի գրել նրա հիշատակին նվիրված հոդված: Սա- կայն հուզմունքն այնքան մեծ էր, որ չհա- ջողվեց: Հետաձգեցի... Եվ ահա հիմա, սեպտեմբերի 5-ին, նրա ծննդյան օրվա առիթով, այնուամենայնիվ, կփորձեմ լուսաբանել այդ դայծառ մարդու եւ սա- դանդավոր դարձումը: Բարե- բախտաբար, ինձ մոտ դասակարգվել է այն հարցազրույցի ձայնագրությունը (2018-ի ամառ), որտեղ Վահագնը դասնում է իր կյանքի եւ գործունեության մասին:

«Ես ծնվել եմ 1995 թ. սեպտեմբերի հինգին: 12 տարեկան հասակում ընդուն- վել եմ Երեւանի դարարվեստի ֆոլեռի ժո- դովրդական դարի բաժինը, իսկ երկու տարուց ինձ փոխադրել են դասական բաժին, որն ավարտել եմ 2013 թ.: Բայց նախքան այդ ես անցա ընթացակարգ փուլը եւ մասնակցեցի իմ առաջին մրցույթին՝ Լեհաստանի Գոթան ֆալդային կայա- ցած Եվրոսեյիլի դարային մրցույթում: Այն, իհարկե, նման չէ այն դասական մր- ցույթներին, որոնց մենք ծանոթ ենք: Այն- տեղ ուրիշ դասակարգներ են: Այնտեղ դաս է կասարվել երկու համար, առաջին փու- լում՝ այն դարը, որը բեմադրված է հա- կալի մեջ համար: Այն բեմադրել էր Ար- սեն Մեհրաբյանը: Դա հայտնի դարը, «Համբուրգ բալետի» առաջատար մենա- կասար Օսոն Բուրբենիչիկի երաժշտու- թյամբ դար էր, որ կոչվում է «Կառոյս ծառուղի» (Blue Alley): Երկրորդ համարը, երկրորդ փուլի համար հասուկ բեմադր- ված խմբական դար էր, որը դաս էր ցա- կարձ ժամանակում սովորել եւ կասարել դասաւոր մակարդակով: Իհարկե, ան- չափ հետաքրքիր էր աշխատել եւ մե- ճեմալ սարքեր երկրներից եկած դարող- ների հետ: Ինձ համար նաեւ այդ մրցույթը ժամանակակից դարի հետ ծանոթաց- ման եւ ընկալման կարեւոր դաս հանդի- սացավ:

Ինչպես ասացի, 2013 թ. ավարտեցի դարարվեստի ուսումնարանը եւ ընդուն- վեցի աշխատանքի օմեթայի եւ բալետի թատրոն: Հետո 2014-2016 թթ. ծառայում էի բանակում, այնուհետեւ վերադարձա թատրոն: 2016-ից մինչեւ օրս կասարել եմ հետեւյալ դերերը. Սոփե՝ Բիզե-Շչեդրինի «Կարմեն-սյուիտ»-ում, Օմեթայում՝ հա- չասրյանի «Դիմակահանդեսում», Հո- վիլ՝ «Սոփրակ» բալետում, ինչպես նաեւ մի քանի դասական զուգարե- րում եւ մենամարտերում՝ համերգային կասարմամբ:

Մասնակցել եմ 2016 թ.-ին Տալլինի Միջազգային բալետային մրցույթում եւ գրավել եմ երրորդ տեղը, իսկ 2018 թ. Ռի- ճայում, 4-րդ Միջազգային Բալետային բա- լետային մրցույթում գրավել եմ 2-րդ տեղը, իսկ 1-ին տեղը ոչ մեկին չի շնորհվել»:

Ահա այսօր հակիրճ Վահագն Մար- ցարյանը շարադրեց իր կենսագրությու- նը: Նրա դասնածը լրացրեց **Ռուբեն Մուրայանը**, որը նրա փորձավարն էր վերջին մրցույթին նախադասարարելու ընթացքում: Մասնավորապես նա նշեց, որ, անուշտ, նա կարող է աշխատել Վա- հագնի հետ՝ կասարելագործելով նրա դարային սեխնիկան, սակայն ընդգծեց, որ հնարավոր չէ դարձնել հաղորդել ոչ բեմական հմայք եւ ոչ էլ արտահայտչա- կանություն:

Այս հարցում մենք միանգամայն հա-



մաձայն ենք Մուրայանի հետ: Իրոք, Վա- հագն Մուրայանը բնությունից օժտված էր դարային ընդունակություններով: Հանդիսատեսին հրադուրում էին թե՛ նրա բարձր թռիչքը, թե՛ նրա հմուտ ղեկավարե- լույթը: Սակայն, մեր կարծիքով, նրա ամե- նամեծ առավելությունն այն էր, որ նա արտակարգ արտահայտչա էր: Հաճախ ենք տեսնում, թե ինչպես մենամարտերը բարդ սեխնիկական շարժումներ կասա- րելիս դուրս են գալիս կերպարի, դեմքն ընդունում է լավագույն արտահայտչու- մի խոսքով, ամեն ինչ ուղղված է դժվար շարժումները ճշգրիտ կասարելուն: Վա- հագն Մարգարյանի առանձնահատկու- թյունն այն էր, որ նա ամեն դեպքում էր հու- զակալությամբ, թռիչքներն ու ղեկավարե- լույթը նույնպես չափազանց արտահայտչա էին, եւ նա միշտ «կերպար» էր, ոչ թե «կասարող»՝ լինել վարիացի դասա- կան դարում, թե դեր ամբողջական բա- լետում:

2018 թ. հոկտեմբերին թատրոնը ցուցադ- րեց նոր բալետ՝ Կարեն Խաչատրյանի «Չիդոլիտ» Գեորգի Մայրոպի բե- մադրությամբ, որտեղ Վահագնը առաջին անգամ հանդես եկավ առաջատար դար- րոդի ստաստում՝ բալետի գլխավոր կեր- պարում: Պես է նշել, որ «Չիդոլիտ» բալետը սեխնիկապես բարդ է եւ միաժա- մանակ դասակարգում է գլխավոր դերա- կասարից արտահայտչականության լայն երանգամակ՝ կասարելագույնից մին- չեւ հերոսականը: Ահա սա միանգամայն հաջողվեց Վահագնին... Սակայն դա նրա բալետի հերոսի առաջին ու վերջին կասարումն էր... Ավարտ...

2019 թ. մայիսին տեղի ունեցավ Վա- հագն Մարգարյանի մասին «Հինգ տար» բալետի առաջնախաղը: Ահա թե ինչ դասնածը մեզ այդ բալետի բեմադրող բա- լետմայստր **Արա Ասատրյանը**.

«Այդ ներկայացման գաղափարը գա- լիս էր Ռուբեն Մուրայանից, նա ասաց՝ դու կարող ես դա իրականացնել, ու ոչ միայն մասնագիտորեն, այլեւ, ինչը կար- րեւոր է, զուտ մարդկային տեսակետից: Եվ հետո, ես ինքուստ եմ ցփվել Վահագնի հետ:

Անուշտ, դա ցա ղարսավորացնող դար էր:

Բեմադրիչ Գրիգոր Խաչատրյանի հետ փնտրում էինք նաեւ այդ ներկայացման հայեցակարգը: Փորձում էինք հասկա- նալ, թե ինչպես կարելի է դա ցույց տալ, որովհետեւ, իհարկե, հարց է, թե ինչպես կարելի է ներկայացման մեջ ցույց տալ մի մարդու, որին դու գիտես բեմից: Կար- րեւոր էր ստեղծել մի ներկայացում, որն արտահայտում էր Վահագնի ոգին, բայց ոչ իրեն՝ Վահագնին, որպես բեմական կերպար, որովհետեւ ճիշտ չէր լինի, եթե ո- րեւէ մեկը հանդես գար նրա դերում: Սա ներկայացում էր երիտասարդ մարդու մա- սին, որի կյանքը կարճ տևեց, որն այդքան ցա բան չարեց, ցա բան չարեց, որի կյանքում ցա իրադարձություններ չեն կասարվել: Սակայն կային մի քանի



զվարճալի դարձեր նրա կյանքից, որոնք մենք ձգտում էինք ցուցադրել որպես էս- փոզներ: Ներկայացման հիմնում մի քանի դասնածություններ են, որոնք հենց իրենք դարձրել են, դասնած են Վահագնի ա- նունից: Մենք ընտրեցինք հինգ դարող, ո- ռոնք ինչ թե ցա սիրալիտներ էին բեմա- կան խոսքի եւ կարող էին հաղորդել այդ երիտասարդի աղբյուրների գաճման: Նրանք բոլորը խոսում էին Վահագնի ա- նունից, անկախ նրանից՝ խոսողը աղ- ջիկ էր, թե զուր: Նրանցից ոչ մեկը ա- ռանձին չէր կարող լինել Վահագն, բայց միասին ցույց էին տալիս, որ Վահագնը մեզ հետ է, մեր մեջ է, որովհետեւ նրանք նույնպիսի երիտասարդներ են, նրա հա- սակակիցները, որ նրանք աղբյուր են նույն զգացմունքները, որ աղբյուր է նա:

Կար բանալի, հայեցակարգային մաս, որի հիման վրա արդեն զարգանում էր ին- քը՝ բալետը, կային անցումներ, որտեղ մենք աշխատեցինք թավալ կերպով անցնել խոսքից դերի դար: Մենք ա- խաճեցինք չխոսել ինչ-որ սխալ, ողբե- րական դարձերի մասին: Եվ տեսի, եւ դարձերի, եւ ամբողջ ներկայացման բնույթը եղել է թեթեւ, ինչպիսին եղել է ինքը՝ Վահագնը: Եվ նույն դասնածում, որպես երաժշտական կազմածո մենք ընտրեցինք ջազը: Մայլո Դեյվիս, Չեք Բեյ- ր, նաեւ Լուի Պրիմի «Just a Gigolo» եր- գը: Վերջինս ներկայացման մեջ առա- ջարկեց ընդգրկել Ռուբեն Մուրայանը, որովհետեւ այդ երգը սիրում է հաճախ երգում էր Վահագնը, եւ այդ երգի բովան- դակությունը հարազատ էր Վահագնի աղբյուր կյանքին: Դա երգ է ժողովրդի մա- սին, որն ասում է, որ ուր թե ցա կա- վարսվեն իր արկածները, նա ծաղրածու է, որը հոգու խորում ցա միայնակ է եւ որը գիտի, որ ուր թե ցա նա արդեն չի լի- մի, ուզում է միայնակ, թե լացեմ: Եվ ինչ- որ սարսփնակ ձեռով այդ սրամաղու- թյունը համընկավ Վահագնի սրամաղ- րության հետ, այդ մասում սղոն կասա-

րում է Արակ Ղալունյանը:

Ներկայացման մեջ կար նաեւ մի դար, որտեղ երաժշտությունը դարձրում էր, եւ միայն ֆանու ձայն է լսվում: Այստեղ ցա օգտագործեցի մի հասկած իմ այլ՝ «Ա- խարի արարումը» Ավեսարանների հի- մանք ստեղծված բեմադրությունից: Այն- տեղ կար մի դրվագ Բեթհովենի 7-րդ սիմ- ֆոնիայի երկրորդ մասի ուղեկցությամբ, որտեղ ամբողջ գնում էր մոլորված: Ես վերցրի այդ հասկածը, սակայն, չօգտա- գործեցի Բեթհովենի երաժշտությունը, այլ ներմուծեցի ֆանու ձայնը: Դա մի սխալ դար էր, որովհետեւ այն բեմադրու- թյան մեջ այդ տեսարանում մասնակցում էր նաեւ Վահագնը եւ զարմանալիորեն նա կասարում էր շարժումներ այնպիսի երանգով, կարծես նախազգում էր, որ ցուտվ ինքն արդեն չի լինի: Կարծես իր ճակատագրի մասին էր դասնած: Այդ է դասնածը, որ ցա այդ մասն ընդգրկեցի «Հինգ տար» ներկայացման մեջ: Այդ դր- վագը կանխորոշում էր նրա արկածներ, եւ բալետի ավարտն իսկապես ցա ուրախ էր: Եվ ցա տեղ ասում էին, որ դրանից ա- վելի ցա էին հուզվում:

Պասմեմ նաեւ բեմի ձեւավորման մա- սին: Մեզ մոտ ստացվել է համարյա ա- ռանց ձեւավորման ներկայացում: Մենք նույնիսկ կուլիսները հանեցինք եւ անմի- ջապես այնտեղ տեղադրեցինք լուսար- ձակներ, իսկ հետնավարագույրի վրա ցա ցնորհալի նկարիչ Հրանտ Սիմոնյա- նը ստեղծեց անմիջապես: Դա ծառ էր, ե- րեւի թե ոչ «կենաց ծառ» իմաստով, այլ ծառի գոյությունը մի գարունից մյուս գարուն, իր սարքեր դրսեւորումներով՝ ձմ- րան դարձիս, բողբոջներով, ծաղկած եւ այլն: Այդ ձեւավորումը նույնպես մթնո- լորս էր ստեղծում:

Ջգեսները երիտասարդական առա- րական ժամանակակից հագուստն էր, ինչն ընդգծում էր, որ դա ներկայացում է երիտասարդի մասին, երիտասարդության մասին:

Խոսող մարդիկն էին Արակ Ղալու- նյանը, Մարիան Ալվանյանը, Կարինե Կարապետյանը, Տաթևիկ Բուլիկյանը, Լեւոն Գրիգորյանը:

Ընդհանուր առմամբ մենք աշխատե- ցինք, որ մասնակցներից ամեն մեկն ու- նենա գոնե մի փոքր մենամարտ, ինչն ընդգծում էր, որ նրանցից ամեն մեկը կա- րող էր լինել Վահագնի տեղը, ցույց է տա- լիս երիտասարդության աղբյուրները...»

Ինչպես ֆաջ հայտնի է, դասնածությունը չի հանդուրժում «թեթ» բառը: Եթե դժ- բախտ դասնածը չզրկել Վահագնին կյանքից, աղա... Ոչ մի «թեթ», եւ ոչ մի «աղա»...

Սա է Վահագն Մարգարյանի կարճ, բայց իր 23 տարեկան համար բավականա- չափ հարուստ կասարողական ճանա- դարից, նկարագիրը եւ իրենությունը նրա մասին...

Ասված հոգին լուսավորի...

## Նորույունկի ճուղջի համերգը

Սեպտեմբերի 6-ին տեղի ունեցավ հայ- ցի ճաղոնացի վիրտուոզ դասնակահար Նորույունկի Յուլջիի մենահամերգը՝ սկիզբ դնելով «Երեւանյան հեռանկար- ներ» 20-րդ միջազգային երաժշտական աճնանային համերգաճարին:

Ի ծնե կույր երաժիշտը դասնել է. երբ ստացել է հրավերը՝ ցա է ուրախացել, սակայն Հայաստանի մասին ցա ինչ բան է իմացել: Գալով Հայաստան եւ զգալով հայերի ջերմ լինելը՝ որոշել է դասական երաժշտությամբ դարձել գեղեցիկ երեկո:

Միջոցառման ընթացքում Նորույունկին կասարեց իր սիրված աշխարհահռչակ ե- րեք կոմպոզիտորների՝ Կլոդ Դեբյուսիի, Մորիս Ռավելի, Ֆրեդերիկ Շոպենի ստեղ- ճագործությունները:

Նորույունկին Յուլջին խոստովանել է, որ նվագել սկսել է չորս տարեկան հասա- կում, երբ մայրը նրան խաղալիք դաճնա- մուր է նվիրել, որից հետո երաժշտության ներքն է մեծացել:

Նորույունկիի Յուլջիին գնահատել եւ սիրել են աշխարհահռչակ ցա անվանի գործիչներ:

Նա արժանացել է բազմաթիվ մրցա- նակների՝ արժանանալով ցա տեղի վա- սահությունը:

Շրջագայելով սարքեր երկրներ՝ հան- դես է եկել աշխարհահռչակ բեմերում, ո- ռոնց կողմով լուսանկարիչները չեն կա- րողացել անսարքեր անցնել:

Եվ այժմ էլ Նորույունկին դասրասվում է շրջագայել՝ հանդես գալով սարքեր սիմֆոնիկ նվագախմբերի հետ: